

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

Didaktické prostředky využívané začínajícím učitelem na 1. stupni ZŠ

Diplomová práce

Autor: Karolína Palečková
Studijní program: M 7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Vedoucí práce: Mgr. Miloš Novotný
Oponent práce: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autor:	Karolína Palečková
Osobní číslo:	P16P0435
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název tématu:	Didaktické prostředky využívané začínajícím učitelem na 1. stupni ZŠ
Zadávací katedra:	Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Hlavním cílem této diplomové práce je zmapování didaktických prostředků, které si tvoří a používá začínající učitel v průběhu prvního roku své pedagogické praxe na 1. stupni ZŠ. Dalším cílem je zjistit, jaká je časová náročnost při přípravě na výuku začínajícího učitele a specificky pak časová náročnost přípravy didaktických prostředků. V teoretické části jde o vymezení pojmů týkajících se problematiky začínajícího učitele a didaktických prostředků. Úkolem praktické části je analýza příprav na výuku (dle stanovených kritérií, zaměřených na tvorbu didaktických prostředků) u začínajícího učitele na 1. stupni ZŠ během celého školního roku.

Vedoucí diplomové práce:	Mgr. Miloš Novotný
Oponent diplomové práce:	doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.
Datum zadání diplomové práce:	9. 11. 2019
Termín odevzdání diplomové práce:	. 2. 2021

Doc. PhDr. MgA. František Vaníček, PhD.

PhDr. Pavel Zíkl, Ph.D.

děkan

vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu, ze které jsem vycházela.

V Hradci Králové dne

Poděkování

V prvé řadě bych ráda poděkovala mému vedoucímu práce Mgr. Miloši Novotnému za odborné vedení, vynaložený čas a cenné rady při zpracovávání mé diplomové práce. Velký dík patří také začínající paní učitelce za její vstřícný přístup, poskytnuté informace a čas, který mi nejenom v průběhu výzkumu byla ochotná věnovat. Moc ráda bych touto cestou poděkovala i své rodině, která mě po celou dobu mého studia podporovala a dodávala potřebnou sílu.

Anotace

PALEČKOVÁ, Karolína. *Didaktické prostředky využívané začínajícím učitelem na 1. stupni ZŠ*. [Diplomová práce]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 75 s.

Klíčová slova:

Začínající učitel, 1. stupeň ZŠ, materiální didaktické prostředky

Diplomová práce *Didaktické prostředky využívané začínajícím učitelem na 1. stupni ZŠ* se zabývá dvěma hlavními tématy – začínajícím učitelem a didaktickými prostředky. Nejprve je přiblížena problematika začínajícího učitele, ve které je objasněno téma učitele, jeho profesní vývoj, činnosti v hodině, specifčnost práce učitele 1. stupně a jeho vlastní pregraduální příprava. Dále je uvedena charakteristika začínajícího učitele, na kterou dále navazují jeho každodenní přípravy na vyučovací hodinu a prvotní potíže spojené se začleňováním do praxe. Druhé téma se zabývá úvodem do didaktických prostředků a jejich hlavním dělením. Další pozornost je už zaměřena pouze na materiální didaktické prostředky, klasifikace autorů a materiální vybavenost škol. Cílem výzkumné části je pozorování prvního školního roku začínající paní učitelky z hlediska tvorby a využití materiálních didaktických prostředků. Výzkum popisuje měsíční přehled vytvořených materiálních didaktických prostředků včetně jejich popisu, způsobu využití a fotodokumentace. Na závěr je popsáno doporučení začínající paní učitelky včetně čtvrtletního a ročního shrnutí věnovaného času a vlastních investic během tvorby materiálních didaktických prostředků

Annotation

Keywords:

Beginning teacher, elementary school, didactic material tools

The diploma theses *Didactic tools used by beginning teacher at primary school* deals with two main topics – the beginning teacher and didactic tools. The first part is focused on the matters of the beginning teacher, it clarifies the concept of the teacher, teacher's professional development, activities during lessons, specifics of the teacher at primary school and the pre-graduate study. Furthermore the theses provides characteristic of the beginning teacher, followed by everyday preparation on lessons and the initial problems with going to practice. The second topic deals with the introduction to the didactic tools and their main classification. The next attention focuses on the material didactic tools, its classifications and material equipment of schools. The objective of the exploratory part is the observation of the first school year of the beginning teacher from the point to the extent of creation and utilization of material didactic tools. The survey describes all of the created material didactic tools including its description, methods of use and its photos. The final part contains the personal recommendation of the surveyed beginning teacher, and provides quarter and annual summary of consumed time and own costs during the creation of material didactic tools.

Obsah

1	Úvod	- 9 -
2	Začínající učitel	- 10 -
2.1	Definice učitele	- 10 -
2.1.1	Činnosti učitele ve vyučovací hodině	- 10 -
2.1.2	Učitel na 1. stupni základní školy	- 14 -
2.1.3	Vývoj osobnosti učitele	- 14 -
2.1.4	Pregraduální příprava učitele	- 16 -
2.1.5	Pregraduální příprava učitele na distanční vyučování	- 17 -
2.2	Definice začínajícího učitele	- 19 -
2.3	Příprava na vyučovací hodinu	- 20 -
2.3.1	Příprava na distanční výuku	- 22 -
2.4	Prvotní problémy začínajícího učitele	- 23 -
3	Didaktické prostředky	- 25 -
3.1	Využívání didaktických prostředků	- 26 -
3.2	Materiální didaktické prostředky	- 27 -
3.2.1	Klasifikace materiálních didaktických prostředků	- 27 -
3.2.2	Učební pomůcky	- 31 -
3.2.3	Didaktická technika	- 32 -
3.2.4	Materiální vybavenost škol	- 33 -
3.3	Shrnutí didaktických prostředků	- 34 -
4	Materiální didaktické prostředky v práci začínajícího učitele	- 35 -
4.1	Stanovení cílů výzkumu a výzkumných otázek	- 35 -
4.2	Výzkumné metody a charakteristika průzkumného vzorku	- 36 -
4.2.1	Případová studie	- 36 -
4.2.2	Charakteristika začínající paní učitelky, školy, třídy	- 37 -
4.2.3	Prvotní komunikace se začínající paní učitelkou	- 38 -

4.2.4	Stanovená kritéria výzkumu	39 -
4.2.5	Sběr dat	40 -
4.3	Výsledky výzkumu	40 -
4.3.1	Celoročně využívané didaktické materiální prostředky.....	41 -
4.3.2	Měsíční přehled	46 -
4.3.3	První čtvrtletí (2. 9. 2019 – 15. 11. 2019).....	59 -
4.3.4	Druhé čtvrtletí (15. 11. 2019 – 31. 1. 2020)	61 -
4.3.5	Třetí čtvrtletí (1. 2. 2020 – 15. 4. 2020).....	62 -
4.3.6	Čtvrté čtvrtletí (15. 4. 2020 – 30. 6. 2020)	63 -
4.4	Doporučení od začínající paní učitelky	64 -
5	Shrnutí a diskuse.....	68 -
6	Závěr	70 -
7	Seznam použité literatury	71 -
8	Seznam příloh	74 -

1 Úvod

Učitelská profese je pro mladou generaci v mnohých aspektech velmi motivující, ale zároveň také zstrašující. Velkou motivací je pro ně například různorodá náplň práce, předávání hodnot a znalostí budoucím generacím, krátká pracovní doba a spousta prázdnin plných volného času. Uvědomují si však i ty méně pozitivní stránky, mezi kterou může patřit velká míra zodpovědnosti, dostatečná schopnost kvalitně učit, nižší finanční ohodnocení, ale i čas strávený nad přípravami a zkvalitňováním výuky. Zejména po učitelích 1. stupně základní školy je vyžadována pestrá a zábavná výuka, která bude co nejvíce přizpůsobena individuálním potřebám a znalostem takto malých dětí. Pro splnění těchto požadavků se ve výuce často využívá materiálních didaktických prostředků, které napomáhají k dosažení stanových cílů a zároveň vzbuzují u dětí zájem a chuť se učit. Každý úspěch je však otázkou času a praxe, kterou začínající učitel na počátku své profesní dráhy postrádá, a i přesto je od něj očekávaná bezchybná, kvalitní a zajímavá výuka jako od zkušených pedagogů.

Hlavním cílem diplomové práce je zmapování materiálních didaktických prostředků, které si tvoří a využívá začínající učitel během prvního roku své pedagogické praxe. Teoretická část vymezí pojmy týkající se začínajícího učitele a materiálních didaktických prostředků. Výzkum si klade za cíl tato témata následně propojit, a díky celoročnímu pozorování přinést skutečný obraz prvního školního roku praxe začínající paní učitelky na 1. stupni základní školy, který bude zaměřen na tvorbu materiálních didaktických prostředků. Ve výzkumu dojde k popisu a zanalyzování vytvořených a využívaných materiálních didaktických prostředků dle stanovených kritérií a pravidelných měsíčních rozhovorů. Výzkum dále poukáže na pregraduální přípravu učitele z hlediska využívání didaktických prostředků a dalších jeho potřeb. Závěr výzkumu odhalí čtvrtletní a roční souhrn časové a finanční náročnosti, kterou začínající učitel do prvního roku praxe vkládá. Veškeré tyto informace budou uvedeny v kontextu s postupným začleňováním a profesním růstem začínajícího učitele, díky kterému bude představeno celkové shrnutí a doporučení začínajícího učitele.

2 Začínající učitel

2.1 Definice učitele

Před vstupem do problematiky týkající se začínajícího učitele, je nutné hned na úvod pohlédnout i na zastřešující pedagogický termín – učitel. Pochopení tohoto termínu poslouží ke snazšímu porozumění záležitostem týkajících se začínajícího učitele, a především ke kvalitnějšímu proniknutí do celkového tématu diplomové práce.

Podle Průchy (2002) je učitel považován za veřejně známý pojem, který se zprvu tváří jako lehce definovatelný. Každý se s učitelem setkal již ve svém útlém věku v mateřské škole či později na 1. stupni základní školy. Jde o osobnost, která člověka provází podstatnou částí jeho života a má na něj významný vliv z hlediska výchovy a vzdělávání. Při definování tohoto pojmu však nemohou být opomenuty důležité proměnné, díky kterým se zprvu zdánlivě snadná definice mění rázem pro různé typy učitele v určitých aspektech odlišnou. V jaké školské instituci učitel působí? Jaké ročníky učí? Při zohlednění alespoň těchto dvou otázek je jasné, že je nutné učitele chápat vždy v kontextu kde a koho vzdělává.

Průcha, Walterová a Mareš (2001) představují učitele jako pedagogického pracovníka se získanou profesionální kvalifikací a pedagogickou způsobilostí. Jeho hlavní náplní práce je usměrňování, řízení a organizování tohoto procesu, se současným podílením se na výchově žáků a vytvářením příznivého klimatu pro jejich vzdělávání. Učitele lze odjakživa vnímat jako jednoho z hlavních pedagogických činitelů, od něhož se celé vzdělávání odvíjí.

Další z pohledů nabízí i Kolář, et al. (2012), který představuje učitele rovněž jako kvalifikovaného pedagogického pracovníka, jehož speciální kvalifikace souvisí s výchovou a vzděláváním dětí, mládeže či dospělých na školách různého typu. Kromě řízení učební činnosti svých žáků a jejich výchovy navíc vyzdvihuje i významnou roli učitele v předávání lidských hodnot, tradic a kultury.

2.1.1 Činnosti učitele ve vyučovací hodině

Činnosti učitelů působí oproti jiným profesím velice různorodě, avšak každá z těchto dílčích činností směřuje k jednomu hlavnímu cíli – vzdělávání a výchově žáků. Pařízek (1988) zmiňuje 4 hlavní činnosti, které mají nepostradatelný význam pro účinnost

samotné výuky a které mají v souladu s tím přímý dopad na průběh vyučování i na výsledky žáků. Mluví o motivování žáků k učení, konkretizování cílů a obsahu vyučovací jednotky, užívání didaktických prostředků včetně zpětné kontroly jejich účinnosti a v neposlední řadě výchovné působení na žáky.

Motivace žáků k učení

Mešková (2012, s. 93) motivaci popisuje, jako: „*soubor pohnutek, které jedince (žáka) aktivují k nějakému chování, jednání. Je to psychologický proces, který dává lidskému chování účel a směr.*“

Dle Pettyho (1996) je motivace předpokladem k tomu, aby se žáci chtěli něco naučit. Pokud totiž sami nechtějí, pak je dost pravděpodobné, že se během hodiny nenaučí vůbec nic. Při použití vhodné motivace do hodin se tak stává vyučování mnohem více efektivnější a účelnější, což souvisí i s pozdějšími výsledky žáků.

Pařízek (1988) na motivaci nahlíží jako na nepostradatelný prvek ve výuce, který navozuje správnou atmosféru ve třídě a vytváří hnací sílu ve vzbuzení zájmu u žáků. Nelze ji považovat pouze za určitou část vzdělávacího obsahu, ale i za důležité vodítko pro metodické zpracování daného učiva. Motivace jako taková je vysoce variabilní v učitelském využití. Na základě toho můžeme rozlišovat několik vhodných způsobů, jak žáky k učení motivovat. Učitel má možnost například:

- motivačně poukazovat na provázanost učiva s každodenním životem žáků či s jejich dalšími školními předměty;
- konkretizovat učivo pomocí nejrůznějších ukázek a pomůcek;
- střídat charakter činností v hodinách;
- volit vhodné metody a organizaci vyučování;
- objasnit žákům cíle předmětu či vyučovací hodiny;
- motivovat svým nadšením a zaujatostí pro látku;
- zvolit zábavné motivační prvky pro ještě větší zážitek z vyučování;
- motivovat samotným hodnocením žáka.

Konkretizace cílů a obsahu výuky

Cíl výuky je v pedagogickém slovníku autorů Průchy, Walterové a Mareše (2001, s. 29) vymezen následujícím způsobem: „*Cíl výuky je jednou z klíčových didaktických kategorií, vymezující: 1. účel, záměr výuky; 2. výstup, výsledek výuky.*“ Obsah výuky je nutný odlišovat od obsahu vzdělávání. Obsah vzdělávání je vytyčen učebními plány a osnovami. Obsah výuky je již učitelem přetvořený celek, na základě veškerých jeho žakových potřeb.

S určitou modifikací cíle a obsahu výuky učitelem se ztotožňuje i Pařízek (1988). Doslovné dodržování osnov a obsahů učebních materiálů je nejčastější právě u čerstvě začínajících učitelů. Záhy však pochopí, že se musí současně řídit i aktuální úrovní svých žáků, jakožto celé skupiny a i jednotlivců, kteří mají odlišné individuální potřeby. Zkušený učitel se sice stanovenými cíli a obsahy výuky řídí, ale konkretizuje je v kontextu s tím, jakým způsobem bude nejhodnější učivo aplikovat ve své vlastní třídě. Z těchto informací vyplývá, že nelze na učitele pohlížet pouze jako na realizátory učiva, nýbrž jako na dalšího autora, který si již někým zkompleťované učivo převádí k pohledu vlastnímu v součinnosti s potřebami žáků. (Pařízek, 1988)

Autorky Nelešovská a Spáčilová (2005) také vysvětlují rovnocennou podstatu upřesňování si výukového cíle i obsahu učiva pro obě strany – učitele i žáky. Učitel si díky stanovení cíle uvědomí, jaký by měl být obsah výuky a jaké vhodné didaktické prostředky a metody mu k tomu napomohou. U žáků má upřesnění cíle silný motivační účinek, neboť se tak dozvedí, co je čeká a jak nejlépe rozvrhnout jejich aktivní činnost v hodině, která je pak daleko efektivnější. Pro ještě vyšší motivační hodnotu je pak vhodné stanovovat cíle bližší a snáze dosažitelné.

Volba vhodných prostředků vyučování

Pařízek (1988) pod volbou prostředků představuje zejména volbu vhodné organizace a metod vyučování. Při volbě prostředků vyučování se učiteli otevírá možnost zapojení jeho vlastní kreativity a volného pole působnosti. Jsou zde však činitelé, které tento proces do určité míry ovlivňují. Jedním z nich je učitelova zkušenost. Nehovoří pouze o odborných zkušenostech z pedagogických hospitací, provedených praxí či prostudované pedagogiky a didaktiky, ale zejména o vlastních zkušenostech a zážitcích z let vlastního studia. Na základě toho, pak učitel volí tu metodu či organizaci výuky, která se jevila i z jeho vlastního pohledu v roli žáka nejhodnější. Dalším z činitelů je cíl a obsah vyučovací

hodiny, včetně aktuálních vědomostí žáků. Učitel si musí ujasnit, co je jeho hlavním cílem a na jakou úroveň jsou zatím žáci schopni dosáhnout. V souladu s tím pak koriguje i míru množství učiva, které budou jeho žáci schopni přijmout. Mezi poslední aspekt je zařazena schopnost žáků pracovat a myslet v rámci určitých postupů, které nemusí vždy u každé skupiny žáků zafungovat.

Lukášová (2010) upozorňuje na podstatu správné volby materiálních didaktických prostředků, která do velké míry ovlivňuje funkčnost, účelnost i ekonomičnost vyučovací hodiny. Na základě tohoto cíle je třeba přihlídnout k potřebám žáků primárního vzdělávání, které souvisí zejména se schopností percepce okolního světa. Žáci nejlépe přijímají informace, které jsou založené především na zrakovém vnímání, a dále i na sluchovém a hmatovém vnímání. Není proto divu, že jsou u žáků nejoblíbenější pomůcky obrázkového typu, jako je například učebnice, tabule, zpětný projektor, film nebo nejrůznější počítačové programy. Tak či onak by učitel neměl zapomínat na žákovu zkušenost s didaktickými prostředky, jež vychází i z jeho mimoškolního života.

Výchovné působení na žáky

Skalková (2007, s. 16) definuje výchovu jako: *„určitý druh sociální činnosti. Jejím podstatným znakem je záměrně a cílevědomě působit na osobnost a dosáhnout trvalejších změn v jejím vývoji, chování a jednání.*

Dle názoru Pařízka (1988) představuje výchova žáků stejnou roli jako vzdělávání žáků, kdy celkové vzdělávání sestává právě ze spojení těchto dvou činností. Díky výchovnému působení učitel probouzí v žácích respekt k sobě samému i ostatním, a podporuje jejich zdravé sebevědomí a cílevědomost. Snaží se o propojení školního i mimoškolního života, čímž zároveň klade důraz na podstatu vzdělávání. Výchovné působení učitele však nepopisuje pouze jeho cílené činnosti. Zejména malé děti vnímají učitele jako mocný vzor, jenž jim veškerým svým počínáním vytváří kladný či záporný postoj k sobě samým i okolnímu světu. Ať už jde o učitelovo chování, jednání či vnímání sociálního života třídy, vždy je žáky neustále pozorován. Nejen v tomto ohledu má učitel i škola veliký význam, neboť působí na jedince po dlouhou dobu už od jejich mladého a vysoce vnímajícího věku. Aby však tato výchova měla určité výsledky, je potřeba nejen působení ze strany učitele, ale i ze strany celé společnosti, která jde žákům rovněž příkladem.

2.1.2 Učitel na 1. stupni základní školy

Jak již bylo uvedeno, učitel je způsobilý vykonávat svou profesi na základě své získané pedagogické kvalifikace, která se pro každý stupeň vzdělávání liší svým obsahem, podstatou i náročností.

Zákon č. 563/2004 Sb., Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů § 7 uvádí možné cesty k dosažení odborné kvalifikace pro vykonávání profese učitele prvního stupně základní školy. Pro každou z nich je platnou podmínkou splnění akreditovaného magisterského programu, který je nutný dále na základě svého obsahu dále rozšířit o studium celoživotní vzdělávání na vysokých školách pro přípravu učitele na prvním stupni základní školy. Jako jeden ze způsobů získání odborné kvalifikace k vykonávání této profese je uvedené: „*studium v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů prvního stupně základní školy.*“ (Zákony pro lidi, 2020)

Specifičnost práce učitele na 1. stupni základních škol se v mnoha ohledech odlišuje od učitelství vyšších stupňů vzdělávání. Vyučování na 1. stupni základní školy s sebou nese svá specifika především z důvodu nízkého věku žáků a jejich typických charakteristik, kterými je například rychlá unavitelnost, snadná ztráta pozornosti, vysoká potřeba názornosti a nutnost citlivého a mateřského přístupu. Učitel primárního vzdělávání je způsobilý pro poskytování vzdělání všem ročníkům 1. stupně základní školy napříč všemi vyučovanými předměty. Z těchto důvodů musí učitel ovládat jak dostatečnou úroveň vědomostní, tak i dostatečnou úroveň dovednostní v oblasti výtvarné, pohybové a hudební výchovy.

2.1.3 Vývoj osobnosti učitele

K dosažení titulu zkušeného učitele vede dlouhá a trnitá cesta. Wiegerová (2012) představuje vývoj učitele jakožto dlouhý a složitý proces, který může u každého jedince probíhat odlišným tempem. Z těchto důvodů je ve školách možné zaznamenat celkem až 3 stádia učitelů, která určují jejich profesní zkušenost, a tím i dobu působení v reálné učitelské praxi:

- **začínající učitelé**, kteří hned po získání magisterského titulu nastoupili učit do škol;
- **ostatní učitelé**, kteří již ve škole učí déle než dva roky;

- **uvádějící učitelé**, kteří jsou už natolik zkušení ve své učitelské praxi, že jsou pověřeni napomáhat začínajícím učitelům a být jim oporou.

H. Wong a R. Wong (2009) charakterizují vývoj učitelské osobnosti na základě 4 hlavních období. Souhrnně jde o neohrazená stádia učitele, která se mohou neustále navzájem prolínat. Z toho důvodu může nastat i taková situace, že bude učitel vykazovat v jednu a tu samou dobu prvky z několika stádií zároveň:

- **Stádium představ, fantazie a učitelských iluzí.**
 - Jde o prvotní začleňování učitele, který se hlavně snaží o navázání kladného a přátelského vztahu s žáky. Stěží zvládá plnohodnotně plnit školská ustanovení, standarty, školní pravidla a hodnocení žákovských výkonů. Zpravidla jsou sem zařazeni začínající učitelé.
- **Stádium přeživšího učitele.**
 - Učitel si již stačí uvědomovat i vedlejší stránky učitelské profese. Jeho dovednosti ještě nejsou natolik zralé, aby byl se svými výkony spokojen. Nalézá zde způsob, jak získat více času pro své vlastní zdokonalení a současnému udržení žáků v klidu a v činnosti. Výkon žáků se většinou v tuto chvíli bohužel dostává do pozadí.
- **Stádium zběhlého učitele.**
 - V tomto stádiu nachází učitel i jeho žáci smysluplnost a jistotu ve svém počínání. Učitel by měl postupně nahrazovat časté improvizace za tzv. *třídní management*, což je souhrn veškerých osvědčených postupů, které mu umožňují vytvořit vhodné prostředí a vysokou efektivitu práce žáků. Podle autorů se zde učení žáků stává učitelovou misí a výkon žáků učitelovým cílem.
- **Stádium vlivného učitele.**
 - Této fáze by měli správně dosáhnout všichni učitelé, neboť je zde popisován již hotový učitel, který má vliv nejen na vzdělávání žáků, ale i na jejich osobní životy. Učitel již vnímá individuální potřeby každého žáka a snaží se z nich vytěžit to nejlepší pro jeho budoucí život.

2.1.4 Pregraduální příprava učitele

Dle Nálepové in Burdová et al. (2019) je způsob vysokoškolské přípravy budoucích učitelů, stejně tak jako princip začleňování začínajících učitelů do praxe, velké téma, jehož kořeny bychom mohli hledat už ve 20. století. Oproti minulým dobám je dnes velká výhoda širokého výběru fakult, kde je možnost učitelský obor studovat. S vysokým počtem fakult však přichází i vysoká nesourodost a nejednotnost v přípravě učitelů, z nichž nejrozdílnější je příprava v podobě kvality a počtu pedagogických praxí. Hlavní příčiny nedostačujících podmínek přípravy budoucích učitelů shledává autorka především v souvislosti s dostupnými financemi škol, na kterých závisí jak zaměstnání kvalitních a zkušených didaktiků, tak i finanční odměny pro učitele poskytující ve svých třídách praxe.

Další názor představuje Spilková in Burdová, et al. (2019), která poukazuje na samotný průběh přijetí studentů učitelských oborů. Vzhledem k míře popularity učitelské profese napříč mladou generací, je uchazečský zájem velmi nízký. Z tohoto důvodu jsou mnohdy na některé z učitelských oborů studenti přijímání dokonce bez přijímacích zkoušek, a to pouze na základě výsledků z předchozího středního vzdělání. Nebere se tudíž důraz na potřebné učitelské kvality, jimiž nemusí být zcela každý jedinec obdarován. Autorka rovněž nabízí myšlenku, jenž by mohla vést ke změně učitelského vzdělávání a mohla být klíčem k úspěchu. Jde o reflektivní pojetí studia, které si klade za cíl integraci teoretické a praktické přípravy učitele. Zajímavost tohoto pojetí je ukryta v podobnosti přípravy učitelů a lékařů. Stejně tak, jako mají budoucí lékaři vlastní kliniky a fakultní nemocnice, kde se celý vzdělávací proces odehrává, tak by si i budoucí učitelé zasloužili mít možnost vzdělávání přímo na místě činu – v reálné škole ve spolupráci s těmi nezkušenějšími.

Jako příklad uvádím pregraduální přípravu na pedagogické fakultě v Hradci Králové. Obor Učitelství pro 1. stupeň základních škol představuje 5leté vysokoškolské studium, které je možné studovat jak prezenční, tak i kombinovanou formou. Studium je završeno státní závěrečnou zkouškou, díky jejímuž splnění získává absolvent magisterský titul s odbornou kvalifikací a způsobilostí vykonávat tuto profesi. Podmínkou pro přijetí do studia je ukončené střední vzdělání s maturitní zkouškou a splnění podmínek v rámci přijímacího řízení. Za běžného chodu probíhají přijímací zkoušky prezenčním způsobem přímo na fakultě Univerzity Hradec Králové, kde musí uchazeč kromě vlastního výkonu

v den přijímacího řízení, doložit i lékařská potvrzení a čestná prohlášení o povoleném provádění pohybových aktivit v plné míře. Uchazeči jsou dopředu rovněž informováni i o potřebné dovednosti hry na hudební nástroj (klavír/housle) a o dovednosti pěvecké, která je během studia velmi potřebná. Další součástí přijímání je písemný test studijních předpokladů a ústní pohovor soustřeďující se na osobnostní a komunikativní předpoklady pro vykonávání učitelské profese. Po úspěšném přijetí se student setkává se svou první praxí již v letním semestru 1. ročníku, a od té doby je povinen plnit praxi už v každém z následujících semestrů. Finálním zakončením praxí je praxe souvislá, jež umožňuje dlouhodobé zapojení studenta do výuky na 1. stupni základní školy po dobu 5 týdnů na plně organizované a malotřídní škole. V rámci studia tohoto oboru má student možnost dobrovolně volitelného modulu, který rozšíří jeho základní kvalifikaci a tím i širší možnost profesního působení. Na výběr jsou moduly cizích jazyků, informační a technické výchovy, dramatické výchovy, speciální pedagogiky, hudební výchovy, výtvarné výchovy či tělesné výchovy. (Univerzita Hradec Králové, 2020)

Studium učitelských oborů bývá ve skupině mladých vrstevníků často až druhou volbou profese, jíž by se chtěli v budoucnu věnovat. Šance na přijetí je velmi vysoká, čemuž mnohdy napomáhají i snadné podmínky pro přijetí budoucích studentů. Je pravděpodobné, že pokud by se do budoucna zkvalitnil přístup k přípravě i přijetí budoucích učitelů, změnil by se i přístup mladých generací k volbě učitelského studia. Čas strávený na praxích je pouhým zlomkem času, který studenti stráví vstřebáváním teoretických znalostí v lavicích pedagogických fakult. Pokud by tomu bylo naopak a podařilo by se skloubit teorii s praxí v co nejvyšší možné míře, mohlo by to přinést velkou změnu ve zkvalitnění učitelské přípravy.

2.1.5 Pregraduální příprava učitele na distanční vyučování

Vzhledem k současné situaci, spojené s koronavirovou pandemií a nouzovým stavem, je nutné řešit otázky související s mírou přípravy učitelů na distanční způsob výuky. Byli učitelé dostatečně připraveni a byl jim někdy v minulosti doporučen postup, jak v takových situacích jednat? Jakým způsobem učit žáky na dálku? Pro většinu učitelů představovala změna výuky na distanční způsob vzdělávání velkou cestou do neznáma. Neexistovala téměř žádná odborná literatura, kde by se podobný problém řešil a nabízel možná pedagogická řešení, jak provádět i nadále co nejkvalitnější výuku pro všechny žáky bez výjimek.

S pojmem distanční výuka jsme se donedávna v literatuře setkávali pouze v kontextu se středním, vyšším odborným a vysokoškolským studiem. Průcha (2013) tento způsob výuky definuje jako jednu z forem vysokoškolského studia, při které student nemusí být ve škole fyzicky přítomen, ale pracuje samostatně elektronickou cestou z domova. Studium probíhá na základě poskytovaných učebních materiálů, počítačových programů a umožňovaných online konzultací. Do školy pak dochází zpravidla pouze v období přezkušování.

Pavlas et al. (2020) zjišťoval, jaké byly zkušenosti učitelů s využíváním digitálních technologií ve výuce ještě v době před uzavřením škol. Výzkum byl zaměřen na učitele základních a středních škol. Závěrečné výsledky se lišily nejen v rámci stupňů vzdělávání, ale i na napříč kraji České republiky. Nejmenší zkušenosti byly zaznamenány u učitelů z 1. stupňů základních škol, přičemž ani u středních škol nebyl podíl pedagogů, kteří do své výuky aplikovali prvky digitální technologie, větší než 50 %. Z hlediska 1. stupně základních škol a jejich četnosti ve využívání digitálních technologií, se jeví nejzkušenějšími školy z jihomoravského kraje oproti kraji Královohradeckému, Karlovarskému či Jihočeskému, kde byla aplikace a zkušenost nejvyšší.

Učitelé s několikaletou praxí byli při uzavření škol uvedeni do velice krizové situace, kdy nevěděli jak si počínat. Bez plnohodnotného zaučení si museli najít sami tu správnou cestu k udržení výuky, která by byla co nejefektivnější. Co si učitel sám nezařídil a nesehnal, to neměl. Na jaře roku 2020 docházelo spíše k jakémusi napodobování výuky, kdežto v září roku 2020, kdy se školy zavřely podruhé, došlo k značnému rozdílu. Společnost už byla připravenější, a tak dostali učitelé přesné pokyny pro svou výuku, ve které bylo velkou novinkou například vyučování přes komunikační službu Microsoft Teams či jiné komunikační portály. (Tajný Učitel, 2020)

Jak již bylo zmíněno, při druhém přechodu na distanční výuku během podzimu 2020 byla už pedagogická podpora o něco vyšší. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2020) uvedlo doporučení pro učitele, jak se vypořádat co nejlépe s distanční výukou u žáků na 1. stupni základních škol:

- Žáci by měli být velice dobře připraveni na samostatnou práci s komunikační platformou, která jim umožní snadnější přesun z prezenčního vyučování na vyučování distanční. Učitelé by měli s těmito portály pracovat velice často už

během prezenčního vzdělávání, kdy je ještě čas na ujasnění nesrovnalostí a vylepšování technických dovedností.

- Během distančního vyučování je vhodné zařazovat online i off-line formu výuky s využitím prvků synchronní i asynchronní výuky, při které by se nemělo jednat o týdenní zasílání domácích úkolů nebo o prezenční rozvrh hodin přesunutý do distanční formy vyučování.
- Synchronní výuka by u takto mladých žáků neměla přesáhnout 1 vyučovací hodinu denně kvůli velice slabé udržitelnosti pozornosti a unavitelnosti žáku.
- Vyšší účinnosti synchronních hodin je možné docílit rozdělením třídy na více skupin, pro které povede učitel výuku zvlášť.
- Výuka pro 1. ročníky základního vzdělávání by měla být založena na každodenních běžných činnostech rodiny, přičemž může jít hlavně o prakticky vykonatelné záležitosti s co nejvyšší mírou podpory žákovy samostatnosti a jeho individuálního rozvoje. Může jít například o činnosti spojené s venkovní procházkou, úklidem, vařením či společnou hrou.

2.2 Definice začínajícího učitele

Doslovná definice Průchy, Walterové a Mareše (2001, s. 306), která je rovněž zařazena do spousty dalších publikací zabývajících se touto problematikou, zní takto: „*Začínající učitel má příslušné vysokoškolské vzdělání a pedagogickou způsobilost, chybí mu však pedagogická zkušenost, je na začátku své profesní dráhy.*“ Doba trvání tohoto období nelze jednoznačně určit, jelikož může být u každého začínající učitele odlišná a odvíjí se od různých aspektů, jako je např. učitelská zkušenost, určitý typ školy či míra zařazení začínajícího učitele do praxe. Obvykle se toto období traduje na prvních 5 let vlastní profesní praxe.

Další zajímavý pohled vychází od Šimoníka (1994), který definuje začínající stádium učitele jakožto člověka během prvního roku své profesní pedagogické praxe. V průběhu tohoto roku naráží začínající učitelé na největší kontrast mezi svými představami a skutečnou praxí. Jde o rok, v rámci kterého je učitel nucen se co nejdříve a nejlépe přizpůsobit stanoveným podmínkám školy, žákům i učitelské profesi jako takové.

Kolář et al. (2012) zmiňuje začínajícího učitele jako absolventa pregraduálního vzdělávání, který po nástupu do školy provádí veškeré učitelské činnosti samostatně.

V rukou má odborné pedagogické a psychologické znalosti, které během svých začátků v učitelství profesí přetváří na učitelství dovednosti a vytváří si své vlastní pojetí vyučování.

Na základě mnohých odborných definic začínajícího učitele, odhaluje Vítečková (2018) odlišný pohled, který se soustřeďuje na důležitý fakt. Ne vždy se ve škole setkáváme pouze s kvalifikovanými učiteli. Na školách vyučují i studenti učitelství, kteří příslušného vysokoškolského vzdělání teprve dosáhnou. Proto definuje začínajícího učitele jakožto učitele v adaptačním období, během kterého dochází k podpoře ze strany vedení školy a přizpůsobování se novému prostředí.

Z předchozích pohledů na začínajícího učitele je zjevné, že je začínající učitelství tou nejsložitější etapou na cestě k docílení role kvalitního a zkušeného učitele. Jde o období, ve kterém učitel naráží na spoustu nového, což pro něj může být jednak velice obohacující, ale i dost stresující záležitost. I přesto, že se začínající učitel s plnou třídou žáků už mnohokrát setkal během svých praxí, je tato situace naprosto odlišná z důvodu daleko větší zodpovědnosti za své počínání.

2.3 Příprava na vyučovací hodinu

Podlahová (2004) zmiňuje, že kromě samotného vyučování žáků zahrnuje učitelství profesí také spoustu dalších časově náročných činností, jako jsou opravy žákovských prací, administrativní záležitosti, sebevzdělávání se a podílení se na mimoškolních aktivitách. V neposlední řadě jsou jeho pracovní náplní i časově náročné přípravy na vyučování. Příprava učitele na vyučování je velice specifická činnost, v níž mezi sebou kooperuje nespočet činitelů, které výslednou vyučovací jednotku ovlivňují. Jde nejen o časové, prostorové a materiální podmínky, které má učitel k dispozici, ale i o osobnostní a vědomostní dispozice žáků včetně samotného učitele. Jde o činnost, která je prvním krokem k realizaci úspěšné vyučovací hodiny. Jako nejúčelnější způsob přípravy představuje autorka právě písemné zpracování, u kterého zmiňuje jeho hlavní výhody:

- písemná opora a plán pro výuku (možnost nahlédnutí);
- možnost soustředění se na dění ve výuce, namísto rozvzpomínání se nad obsahem výuky;
- možnost časové kontroly o průběhu hodiny;
- psychická opora ve chvílích nejistoty;

- opora pro tvorbu dalších navazujících hodin;
- zpětná kontrola pro učitele o zvládnutí jednotlivých naplánovaných činností;
- možnost opakovaného použití v modifikovaných formách a paralelních třídách;
- snazší uvědomění si souvislostí a vztahů mezi prvky učiva;
- jasně znázorněné jednotlivé dílčí cíle, jichž chce učitel v hodině dosáhnout.

Oproti mnohočetným přednostem písemného zpracování příprav udává Podlahová (2004) pouze jednu nevýhodu. Jde o vyšší časovou náročnost, kterou do příprav učitel vkládá. Začínající učitelé věnují přípravě na výuku průměrně 2,5 hodiny denně. Pokud ovšem zpracovávají přípravu důkladně, dala by se tato časová ztráta považovat za přínosné investování do jejich budoucí učitelské kariéry.

Nelešovská a Spáčilová (2005) vnímají značný odraz výsledné podoby příprav v délce doby působení v učitelské profesi. Metoda, jakou by se měl každý učitel zpracovávat své vlastní přípravy, není nikým ani ničím striktně dána. Pokud by se ale některý z učitelů měl připravovat daleko pečlivěji než kterýkoliv jiný, tak je to právě začínající učitel. I jejich názor se setkává s přesvědčením, že je obecně doporučováno zpracovávat přípravu písemnou formou, ve které by měly být kromě samotného průběhu hodiny zaznamenány i tyto důležité údaje:

- název školy,
- jméno vyučujícího,
- ročník,
- téma vyučovací hodiny,
- výukový cíl,
- potřebné pomůcky, metody, organizační formy, typ vyučovací hodiny a nové pojmy.

Skalková (2007) uvádí praktickou strukturu vyučovací hodiny, která by zejména začínajícímu učiteli mohla pomoci v plánování jeho příprav do vyučovacích hodin. I přesto však učitel nesmí opomenout fakt, že v praxi neexistuje bohužel žádná jednotná struktura příprav, která by platila pro každou třídu, období či probíranou látku. I přesto všechno mohou být tyto etapy vyučovací hodiny spouště začátečníkům užitečné:

1. zahájení vyučování včetně motivace a určení cíle i obsahu vyučovací hodiny;
2. opakování již dříve naučeného učiva (součástí může být i kontrola domácích úkolů);

3. vyučování nové látky;
4. opakování probraného učiva;
5. zhodnocení a kontrola nabytých vědomostí.

Pokud má už učitel jasnou představu o obsahu jeho přípravy na vyučování, je třeba zmínit ještě jednu podstatnou věc, která začínajícímu učiteli plánování přípravy o dost stěžuje. Rys (1979) upozorňuje na nevědomost učitele o podmínkách, v nichž následně vyučování proběhne. Proto je velmi důležité zvážit jak metody a organizační formy, tak i prostředky využívané v dané hodině. Každá zrealizovaná vyučovací hodina se pro každého učitele stává novou zkušeností a ponaučením. Pokud chce učitel tuto činnost dotáhnout až do konce, je nutné provést rozbor hodiny a její kompletní zhodnocení, které učiteli napoví, jak si počínat v dalších následujících hodinách.

Na základě zjištěných informací není dobré přípravy na vyučování podceňovat. Pedagogické fakulty většinou vedou své studenty k určitému způsobu písemného zpracovávání. Otázkou však zůstává, zda se jim tento postup osvědčí i v jejich budoucí praxi. Jednou z možností může být inspirace již zmiňovanými autory či inspirace vlastními kolegy. Další možností je se v rámci vlastních odučených hodin probojovat k vlastní ideální přípravě, která bude zahrnovat nejen veškeré podstatné údaje jako je cíl, téma a prostředky k dosažení vytyčeného cíle, ale i záračné „know-how“, jak všeho dosáhnout dle svých vlastních představ a podle stanoveného plánu.

2.3.1 Příprava na distanční výuku

Pokud nahlédneme na distanční výuku i z druhé strany pohledu, byla tato situace pro mnohé pedagogy stmelující záležitostí, neboť i ti nejzkušenější učitelé se v tento moment stali učiteli začínajícími. V danou chvíli nebylo jiného řešení, než se učit na základě svých vlastních chyb a čerpat z rad a zkušeností svých učitelských kolegů.

Při druhé vlně uzavření škol již bylo možné čerpat z několika doporučení, kdy ku příkladu Ministr školství, mládeže a tělovýchovy, Robert Plaga, upozorňoval učitele na správný koncept pojetí distanční výuky. Podle něj v distančním vzdělávání nejde o vyučování stejné šíře školního rozvrhu online formou, a především nejde ani o výuku strávenou pouze před počítačem. Je důležité přizpůsobit se možnostem rodiny žáků a využívat různorodé formy vyučování jako je projektová výuka, samostatná výuka a skupinová práce. Právě u 1. stupně základních škol je důležité neopomínat možnost sdílení dětských

pocitů a zážitků formou virtuálních třídnických hodin, které jsou velice důležité pro psychické vyrovnávání se s touto náročnou dobou. (youtube, 2020)

Z veřejně přístupných příspěvků pedagogů je možné zmínit například zkušenosti Hejzlarové (2020), paní učitelky 1. stupně základní školy, která uvádí svůj vlastní postup při přechodu na distanční vzdělávání. Ani ona, stejně jako všichni ostatní učitelé, nebyla na e-learningový způsob výuky profesně připravena. Nejdůležitější pro ni bylo zjistit technické podmínky rodičů a žáků, aby mohla výuka probíhat pro všechny a nedošlo k přetížení žáků, rodičů ani jí samotné. Cílem bylo vytvořit snadný a funkční způsob plnění výuky s pestrou škálou možností a materiálů pro vyučování, z kterého budou moct čerpat rodiče dle svých vlastních možností, bez rizika nadměrného zatížení rodičů a žáků. Během druhého uzavření škol, v září 2020, se už paní učitelka cítila připravenější a oproti jarnímu distančnímu vyučování provedla mnohočetné změny. Jednou z nich byla příprava desek s nezbytnými materiály každému žákovi ještě během prezenčního vyučování. Další z nich byla online schůzka s rodiči, ve které došlo k veškeré organizaci a seznámením s budoucí výukou, jejíž konec se zdál být v nedohlednu. Dále rozdělila třídu na dvě skupiny, ve kterých bude pravidelně probíhat online výuka určitých předmětů. Aby vše fungovalo, bylo potřeba určit neměnná a srozumitelná pravidla pro rodiče i žáky, a nezahltit se nepřiměřeným množstvím úkolů a opravováním.

2.4 Prvotní problémy začínajícího učitele

Průcha (2017) vyzdvihuje příčiny způsobující tzv. učitelský šok z reality, ke kterému dochází u začínajících učitelů díky konfrontaci vlastních představ s realitou. Nejde pouze o vnější podmínky procesu začleňování do prvního zaměstnání, ale i o sílu osobnosti začínajícího učitele jako takové. Jeden z problémů souvisí s již zmíněnými nedostatky a nespokojeností studentů ohledně přípravy na učitelské povolání v rámci pedagogického studia. Průcha zdůrazňuje především problém ve zpracovávání administrativních činností, s kterými se začínající učitelé setkávají při svém nástupu do škol mnohdy poprvé. Další příčina se může projevit hned během prvních pár dní učitelského působení, kdy začínající narazí na jejich psychickou i fyzickou nedostatečnost, neschopnou čelit každodenním učitelským nátlakům. Jako poslední z příčin jsou uvedeny podmínky školy, které jsou na každé škole jiné a začínající učitel se s nimi musí umět určitým způsobem vypořádat. Jde například o nedostatek didaktických prostředků či způsob vedení školy.

Podlahová (2004) uvádí dva hlavní důvody, proč je začínající učitelství natolik náročné a odlišné od jiných začínajících profesí:

- **Nemožnost postupného zaučení.**
 - Už od počátku svázání pracovního poměru je od učitele vyžadováno jeho 100% nasazení. Učitel si nemůže dovolit začínat od nejjednoduššího ke složitějšímu díky postupného zaučování se. Již od prvního dne musí samostatně plnit veškeré bohatě diferenciované úkoly, které jeho práci přísluší.
- **Učitelská nevědomost o konečném produktu.**
 - Ve většině případů nemá učitel ani možnost zjistit, jak se jeho vynaložené úsilí a snaha odrazily v budoucích životech žáků. Může právě on za zdary či nezdary svých žáků? Odvádí plnohodnotně svou práci? Veškeré tyto nejistoty mohou později vést k pocitům vlastní zbytečnosti až k syndromu vyhoření.

Spilková in Burdová, et al. (2019) uvádí, že mnozí učitelé opouští svou učitelskou dráhu hned po prvních letech učitelského působení. Mnoho z nich dokonce do škol ani nenastoupí a zvolí si zcela jinou profesi. Za hlavní stresovou příčinu řadí zejména psychickou zátěž, časovou náročnost, nedostatečnou sebedůvěru či prudký start učitelského povolání vyžadující 100% profesionalitu. První dny v učitelském světě jsou pro začínajícího učitele velmi citlivé. Mezi nejvýznamnější činitele, které mohou začínajícího učitele přesvědčit v jeho setrvání na škole, řadí zejména socio-psychologické klima školy, školní kulturu, kolegiální přijetí, podporu od vedení školy a nakonec i kvalitu prostředí, do kterého začínající učitel vstupuje. Zejména pomoc a rady od kolegů představují tu největší pomocnou ruku, která může být začátečníkům nabídnuta.

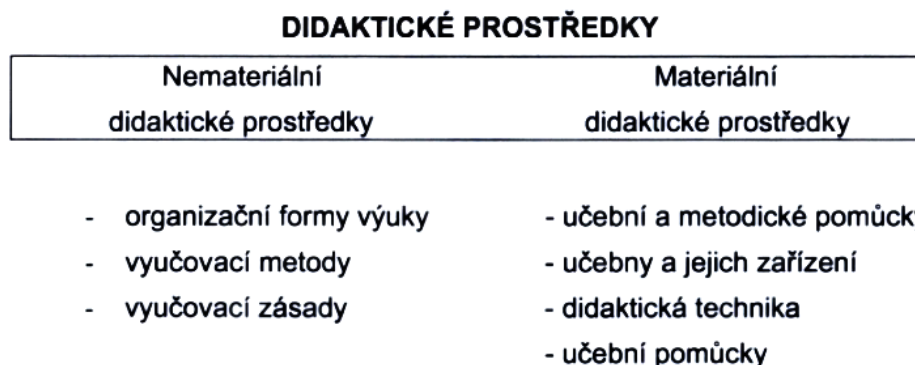
Pocit začátečnictví v cizím prostředí školy, ve které se nachází o to větší množství cizích kolegů i žáků, musí v člověku vzbuzovat nelibé pocity. Vždy se ale činnost daří lépe ve dvou, než být ve všem sám. Pocit jistoty, který může začínající učitel spatřovat buď v dlouhodobé podpoře uvádějícího učitele nebo jakéhokoliv jiného zkušeného pedagoga z praxe, vnímám jako důležitý krok, kterým by se stresové podmínky začínajícího období daly o dost zmírnit. Na základě zjištěných informací potřebuje začínající učitel nejen podporu materiální, ale i podporu psychickou, která mu napomůže udržet vlastní sebevědomí a sílu vytrvat.

3 Didaktické prostředky

Průcha (2009) představuje didaktické prostředky jako širokou skupinu všemožných předmětů a jevů, které v kombinaci s využitím vhodných metod a organizačních forem napomáhají k dosažení vytyčeného výchovně-vzdělávacího cíle.

Kalhous, Obst et al. (2002) dělí didaktické prostředky na materiální a nemateriální. Mezi didaktické prostředky nemateriální povahy řadí například výukové metody, organizační formy, didaktické zásady, ale například i plnění dílčích cílů. U skupiny materiálních didaktických prostředků, které budou dále blíže specifikovány, zmiňují jejich velké přednosti z hlediska cíleného působení na lidské smysly, které napomáhají k co nejefektivnějšímu ukotvení učiva. Do této skupiny řadí například školní tabule, učební prostory, učebnice nebo výpočetní techniku.

Janiš (2010) zobrazuje rozdělení didaktických prostředků stručným schématem, ve kterém jsou vytyčeny hlavní kategorie spadající do jedné či druhé skupiny didaktických prostředků.

Obrázek 1 - Rozdělení didaktických prostředků (Janiš, 2010, s. 78)

Vzájemný vztah mezi materiálními a nemateriálními didaktickými prostředky uvádí Rambousek (2014). Pro dosažení co nejvyšší účelnosti jednotlivých didaktických prostředků je potřeba jejich promyšlená vzájemná propojenost. Jako příklad zmiňuje výukové metody, které by bez těsné vazby k obsahu a cíli vyučování, organizačním formám a využitým materiálním didaktickým prostředkům, postrádaly svůj hlavní smysl.

Zajímavý pohled nabízí Koper (2000) in Padrón et al. (2004), který představuje didaktické prostředky jako jedny ze 4 hlavních činitelů podílejících se na celkovém vzdělávacím procesu. Mezi zmiňované činitele řadí studenty a pedagogy, jejich společné cíle, didaktické a instruktážní materiály, a v neposlední řadě i vnitřní podpůrnou

infrastrukturu. Padrón et al. (2004) dále popisuje didaktické prostředky jako jakýkoliv druh pomoci, která dopomůže těmto činitelům k dosažení jejich společných cílů. Souhrnně dělí všechny didaktické materiály na 2 skupiny – *výukové materiály* a *učební materiály*:

- **Učební materiály**

- Soubor didaktických materiálních prostředků, které podporují studenty v procesu učení. Zastoupeny jsou zde knihy, didaktické hry nebo pracovní listy.

- **Výukové materiály**

- Soubor didaktických materiálních prostředků, které pedagogům napomáhají vést a podporovat učící proces studentů.

3.1 Využívání didaktických prostředků

Potřeba inovace ve vzdělávacím procesu s cílem zefektivnění výuky byla vyzdvihována již dříve v období československé socialistické republiky. Jediná možná cesta, která by k tomuto cíli směřovala, spočívala v zásadní změně pojetí obsahové stránky vyučování a ve volbě vhodných prostředků. Tato volba v sobě zahrnovala zároveň i vhodné použití vyučovacích metod, zapojení netradiční organizace práce a moderní didaktické techniky. I přesto, že měly školy dostatek didaktické techniky, nebyla jimi mnohdy adekvátně využívána. (Geschwinder a kol., 1988).

Nutnost správného využívání a volby didaktických prostředků zdůrazňoval už i J. A. Komenský (1977, s. 69): *„Dbej více cílů než prostředků. Prostředky jsou tu totiž pro cíl, nikoli samy pro sebe, a směšují se často s prostředky, jež k cíli nevedou, a ty se tak snadno nerozeznají, leda hledíme-li k cíli.“*

Dle Marádové in Bendl (2008) je v dnešní době učitelům nabízena široká škála využitelných didaktických prostředků, které mohou do výuky vnášet kromě svého přínosu i určitá rizika. Nevhodná volba prostředků může vést naopak až k pasivitě žáků a hlavní smysl prostředků se může minout účinkem. Při volbě prostředků by měli učitelé zohledňovat několik následujících faktorů:

- výukový cíl;
- aktuální vědomosti a dovednosti žáků;
- prostorové podmínky;
- odborné a didaktické znalosti učitele.

3.2 Materiální didaktické prostředky

Materiální didaktické prostředky hrají zejména na 1. stupni základních škol podstatnou roli. Lze si pod nimi představit veškeré hmotné předměty a objekty, které napomáhají učiteli zprostředkovat výuku tak, aby byla daleko efektivnější, zajímavější a pro žáky snáze pochopitelná. Dalo by se říct, že funkce materiálních didaktických prostředků přesně reaguje na potřeby žáků mladšího školního věku, kteří potřebují mnohem větší vizuální oporu, konkrétnost a názornost. Hlavní a nenahraditelnou funkcí těchto didaktických prostředků je tedy zprostředkovávání učiva s co nejvyšší možnou mírou zapojení lidských smyslů. (Nelešovská, Spáčilová, 2005)

Slavík (2007, s. 7) považuje materiální didaktické prostředky ve své podstatě za: „*Vše, co kromě mluveného slova používá pedagog či žák ve vzdělávacím procesu.*“ Na základě tohoto tvrzení zastupují důležitou úlohu ve struktuře výchovy a vzdělávání.

Rambousek (2014) definuje materiální didaktické prostředky jako soubor prostředků materiální povahy, který v kooperaci s metodami, organizačními formami a obsahem učiva směřuje k dosažení vytyčeného cíle. Mimo jiné napomáhají vytvářet pro výchovně-vzdělávací proces a jeho cíle i vhodné a podnětné prostředí.

3.2.1 Klasifikace materiálních didaktických prostředků

Ve většině českých publikací je možné dohledat téměř jednotný způsob členění materiálních didaktických prostředků. V každém z jednotlivých členění je však možné zpozorovat určité rozdíly a především způsob pohledu na charakter členění. V následujících podkapitolách jsou zobrazeny klasifikace autorů, v jejichž pojetí je při porovnání zjevná určitá odlišnost.

Malach (1993) in Nelešovská a Spáčilová (2005, s. 195-197) člení materiální didaktické prostředky do 4 hlavních kategorií:

- **Učební pomůcky**
 - *Originální předměty a reálné skutečnosti*
 - Představují reálné předměty jako jsou přírodniny či uměle vytvořené výtvořky. Dále tato skupina zahrnuje různé jevy a děje biologického, fyzikálního či chemického charakteru.
 - *Zobrazení a znázornění předmětů a skutečností*
 - K zobrazování předmětů a skutečností slouží modely, zobrazovací didaktické techniky (statické/dynamické) a zvukové záznamy.
 - *Textové pomůcky*
 - Zahrnují učebnice a pracovní materiály v podobě pracovních sešitů, sbírek úloh, atlasů, návodů, a v neposlední řadě je sem řazena i doplňková a pomocná literatura jako jsou časopisy a encyklopedie.
 - *Pořady a programy prezentované didaktickou technikou*
 - Tyto pomůcky jsou vázány na techniku v podobě počítačů, televize a diafonů.
 - *Speciální pomůcky*
 - Do této skupiny je možné zařadit experimentální soustavy a pomůcky využitelné v tělesné výchově.
- **Technické výukové prostředky**
 - *Auditivní technika*
 - Poznatky čerpané sluchovým vnímáním lze předávat pomocí magnetofonů, gramofonů, školního rozhlasu, sluchátkové soupravy či CD přehrávačem.
 - *Vizuální technika*
 - Technika, která nám umožní přiblížit učivo pomocí zraku. Představuje například pomůcky typu diapojektor, zpětný projektor či dynamické projekce (video, animace).
 - *Audiovizuální technika*
 - Zahrnuje techniku pro projekci diafonu, filmových projektů, magnetoskopů a videorekordérů. Dále sem můžeme zařadit i videotechniku, televizní techniku a multimediální systémy na bázi počítačů.

- *Technika řídicí a hodnotící*
 - o Zde mají své místo různé zpětnovazební systémy, výukové programy zprostředkované počítačem, osobní počítače a trenažéry.
- **Organizační a reprografická technika**
 - Jak už z názvu vyplývá, tato technika se ve školách využívá pro organizaci práce a pro reprografické ztvárnění. Proto jsou zde zastoupeny fotolaboratoře, kopírovací a rozmnožovací stroje, rozhlasová studia, videostudia, počítače včetně sítí a nakonec i CD-ROM disky.
- **Výukové prostory a jejich vybavení**
 - V této kategorii autor nabízí výčet výukových prostorů, které se liší vybavením materiálních didaktických prostředků. Vyjmenovány jsou zde běžné učebny se standardním vybavením, učebny pro reprodukci audiovizuálních pomůcek, odborné učebny, počítačové učebny, laboratoře, dílny a prostory pro výuku výchov.

Členění dle Obst in Kalhous & Obst et al. (2002) se liší pouze v jedné z hlavních oblastí, která v předchozí klasifikaci chyběla. V hlavním členění materiálních didaktických prostředků jsou stejně tak jako v předešlém členění zmiňovány tyto kategorie:

- učební pomůcky;
- technické výukové prostředky;
- organizační a reprografická technika;
- výukové prostory a jejich vybavení.

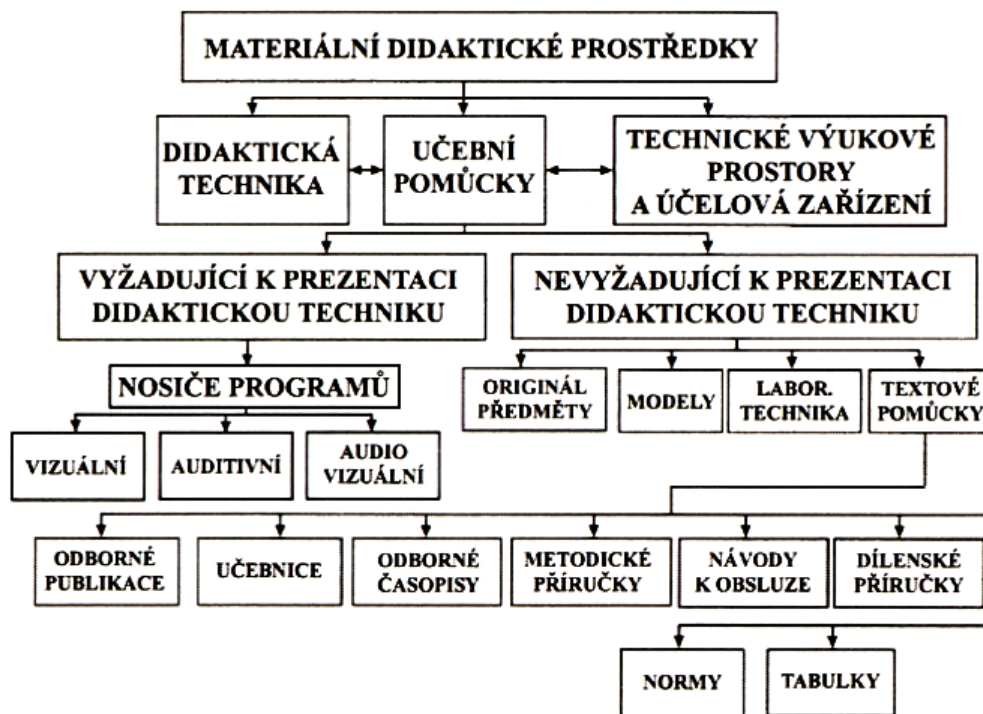
Obst in Kalhous & Obst et al. (2002, s. 339) dále rozšiřuje materiální didaktické prostředky o následující oblast:

- Vybavení učitele a žáka:
 - psací potřeby;
 - kreslicí a rýsovací potřeby;
 - kalkulátory, přenosné počítače a notebooky;
 - učební úbor a pracovní oděv.

U klasifikace Rambouska (2014, s. 8-9) se můžeme setkat s členěním pouze takových materiálních didaktických prostředků, které se těsně váží k metodám, formám a obsahu konkrétní výuky. V důsledku této podmínky uvádí následující členění:

- Učební pomůcky
 - Prostředky, které jsou specifické svou přímou vazbou k obsahu výuky. Do této skupiny jsou řazeny například *učebnice, modely, žákovské soupravy, školní obrazy, prezentovaná zobrazení, záznamy zvuků, programové aplikace* apod.
- Metodické pomůcky pro učitele
 - Prostředky napomáhající učiteli k dosažení vytyčených cílů. Zařazené jsou zde například *příručky pro učitele, odborná literatura, sbírky úloh, testy* apod.
- Zařízení
 - Touto skupinou jsou zamýšleny materiální prostředky utvořené speciálně pro výuku, avšak nevztahující se přímo k obsahu učiva. Přiřazeny jsou sem prostředky *komunikační a informativní technologie, laboratorní přístroje, aparatury, indikační a měřící stroje, nářadí, speciální školní nábytek* apod.
- Didaktická technika
 - Do skupiny didaktické techniky jsou řazeny prostředky umocňující efekt jiných didaktických prostředků a napomáhajících k jejich realizaci či prezentaci. Patří sem například *tabule, projektory, přehrávače, počítače* apod.
- Školní potřeby
 - Školní potřeby představují skupinu menších didaktických prostředků využívanou žáky během vyučovacího procesu. Nalézt mezi nimi můžeme například *sešity, psací potřeby, štětce, barvy, trojúhelníky, úhloměry, kružítko* apod..
- Výukové prostory a prostředí
 - Poslední skupina materiálních didaktických prostředků zahrnuje vnitřní, venkovní či virtuální prostory využívané k didaktickým účelům. Patří sem například *odborná učebna, laboratoře, tělocvičny, ale i virtuální učící prostředí.*

Slavík, Husa, Miller (2007) specifikují členění didaktických materiálních prostředků na základě tabulkového schématu, ve kterém zaznamenávají jejich vztah s didaktickou technikou.

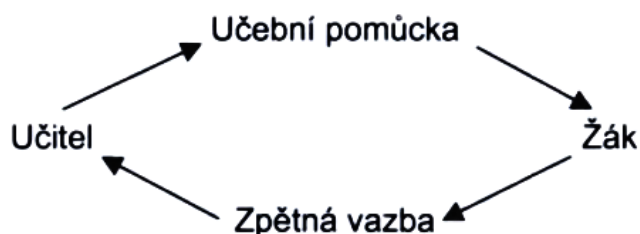
Obrázek 2 – Členění materiálních didaktických prostředků (Slavík et al., 2007, s. 9)

3.2.2 Učební pomůcky

Slavík et al. (2007, s. 8) popisuje učební pomůcky jako tzv. „*nositele didaktické informace*“, které mají úzkou vazbu k obsahu vyučování a napomáhají k dosažení vytyčených výukových cílů. Do této skupiny zahrnuje i „*didaktický program*“, pod kterým si můžeme představit instrukce určené žákům ke koordinovanému průběhu učebního procesu. Didaktický program zahrnuje část: „*výkladovou, dotazovací, odpovědní a zpětnovazební.*“ Na základě toho jsou řazeny mezi učební pomůcky jak obrazy, přírodniny a modely, tak i počítačové a audiovizuální programy.

Učebními pomůckami se zabývá i Janiš (2010). Uvádí, že jde o materiální didaktické prostředky, které přibližují žákům pravou skutečnost probíraného učiva a napomáhají k snadnému zafixování nových poznatků. Učební pomůcky se dle něj úzce váží k učebnicím, pracovním sešitům, atlasům a různým sbírkám. Ať už se učitel rozhodne pro jakoukoliv učební pomůcku, měl by mít vždy na zřeteli, čeho s ní chce docílit a jak mu k danému cíli zvolená učební pomůcka napomůže. Zda-li padla použitá učební

pomůcka na úrodnou půdu mu prozradí získaná zpětná vazba, kterou je nutné nezanedbávat. Autor představuje správnost uplatňování učebních pomůcek v průběhu vyučovacího procesu pomocí jednoduchého schématu:

Obrázek 3 – Uplatnění učební pomůcky v praxi (Janiš, 2010, s. 79)

3.2.3 Didaktická technika

Slavík et al. (2007) popisuje didaktickou techniku jako prostředky, jež umožňují prezentaci jiných didaktických prostředků. Do této skupiny spadají různé vizuální, auditivní i audiovizuální přístroje, kam řadí například zpětný projektor, počítač apod.

Didaktické technice můžeme podle Průchy, Walterové a Mareše (2013, s. 52) porozumět jako: „*Soubornému označení technických zařízení užívaných pro výukové účely. Didaktickou technikou se rozumí buď jen přístroje, nebo i jejich programy. Obvykle se rozlišuje didaktická technika tradiční (diaprojektor, zpětný projektor, filmový projektor aj.) a moderní (počítač s didaktickým programem, jazyková laboratoř, multimediální výukový systém aj.)*“

Dle názoru Marádové in Bendl & Kucharská (2008) plní technické výukové prostředky ve výuce mnoho funkcí, z nichž nejvýraznější je funkce didaktická. Ze strany žáků napomáhají splňovat zásadu názornosti, strukturují nové poznatky, působí v hodině motivačně a nabízejí žákům možnost vlastního individuálního tempa učení. Z pohledu učitele napomáhají hodnotit a řídit proces výuky včetně ušetřeného času učitele při přípravě na vyučování.

V oblasti didaktické techniky je podle Průchy, Walterové a Mareše (2001) podstatné zmínit i nové a moderní technologie ve vzdělávání. Na základě využívání těchto prostředků se stává škola institucí, která umožňuje poskytovat žákovi informace za jakýchkoliv podmínek a z jakéhokoliv místa. Tím způsobí vznik tzv. virtuální školy. Autoři definují 3 hlavní oblasti moderní technologie ve vzdělání:

- počítačové sítě a internet, který umožňuje přístup k veškerým online přístupným portálům, zdrojům či videokonferencím;
- multimédia, která umožňují předávání různých forem informací prostřednictvím nosičů (CD-ROM apod.);
- mobilní prostředky jako jsou například bezdrátové sítě a propůjčované notebooky, které umožňují průběh výuky i mimo prostory škol.

3.2.4 Materiální vybavenost škol

Úroveň či množství materiálního zázemí školy, poskytovaného žákům i učitelům, představují jedno z velice důležitých měřítek ovlivňujících pohled jak veřejnosti, tak i samotných učitelů na konkrétní školu. Materiální vybavenost školy se týká nejen prostorů školy, ale i nabízených didaktických prostředků či speciálních pomůcek pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Šíře těchto nabízených možností představuje nejen vyšší prestiž školy, ale i vizitku kvalitní angažovanosti školního managementu pro získávání dalších možných financí. (Kratochvílová, 2013)

Na materiální vybavenost školy reaguje také Podlahová (2004). Autorka uvádí, že při hodnocení materiálního vybavení školy nelze pohlížet pouze na množství materiálního didaktického zázemí, ale i na možnosti využívání základních kancelářských potřeb. Právě tyto materiální prostředky patří k učitelem každodenně využívaným materiálům, a bývají častokrát velmi omezeny. Z těchto důvodů jsou pak učitelé odkázáni i na své vlastní donesené materiální prostředky, které jim situaci ulehčí.

Metodický portál RVP (2020) uvádí vzor školám, které se vzdělávají dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Představuje v něm materiální a prostorové podmínky, k nimž by se každá škola za dopomoci svého zřizovatele a dostupných finančních prostředků měla snažit co nejvíce přiblížit. Mezi ideální materiální a prostorové podmínky základní školy řadí:

- běžné učebny s víceúčelovým zařízením;
- speciálně vybavené učebny a prostory;
- prostorové možnosti pro vzdělávání žáků se speciálně vzdělávacími potřebami;
- prostory určené učitelům pro jejich zázemí, odpočinek, uskladnění pomůcek a realizaci přípravy;
- prostory žákům pro volnočasové aktivity;

- pracovní i relaxační prostory;
- prostory pro hromadné setkávání žáků a učitelů;
- prostory pro zájmové činnosti žáků;
- prostory pro odkládání oděvů;
- prostory pro kvalitní poskytování osobní hygieny žákům i učitelům;
- prostory k možnostem hromadného stravování;
- prostory pro poskytnutí zdravotnického ošetření;
- vybavené prostory určené pro pedagogické i nepedagogické pracovníky školy;
- materiální didaktické prostředky jako jsou učebnice, didaktické pomůcky či informační a komunikační technologie;
- speciální učebnice a kompenzační prostředky potřebné pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami;
- prostory zajišťující běžný chod školy (sklady, prostory pro tříděný odpad apod.);
- prostory sloužící školnímu poradenskému pracovišti.

3.3 Shrnutí didaktických prostředků

Na základě předchozího představení didaktických prostředků je zřejmé, že se jedná o nepostradatelnou součást vyučovacího procesu, ať už materiální či nemateriální povahy. Mezi nemateriální didaktické prostředky se řadí organizační formy, metody výuky, didaktické zásady, ale i mluvené slovo učitele řídící celý vyučovací proces. Do skupiny materiálních didaktických prostředků jsou zařazeny hmatatelné pomůcky přímo využívané žákem a učitelem v podobě učebních materiálů, vyrobených či zakoupených didaktických pomůcek nebo každodenně využívaných školních potřeb. Do této skupiny patří dále didaktická technika, výukové prostory a didaktické zařízení nacházející se v těchto výukových prostorách. U obou skupin didaktických prostředků jde o doplňující činitele, díky kterým se posouvá kvalita výuky kupředu, mnohdy dokonce až za hranice prezenčního vyučování. Vzhledem ke zjištěným poznatkům, je velmi podstatné zvážit cíl vyučování, ke kterému s dopomocí didaktických prostředků budeme směřovat. Cílem hodiny by nemělo být použití didaktických prostředků, avšak snazší a kvalitnější dosažení stanoveného cíle pomocí didaktických prostředků. Každá škola představuje odlišné materiální vybavení díky vlastnímu zaměření, lokaci i dostupným finančním prostředkům. I toto hledisko by mohlo představovat určité kritérium při výběru či změně škol začínajících učitelů.

4 Materiální didaktické prostředky v práci začínajícího učitele

Každý začínající učitel se na počátku své profesní dráhy střetává se spoustou nových a nelehkých stránek učitelského povolání. Stejně tak jako od zkušených učitelů s dlouholetými zkušenostmi je i od začínajících učitelů vyžadována kvalitní výuka, která bude žáky bavit a bude je rozvíjet po všech stránkách jejich osobnosti. Pro plnění těchto požadavků je ve výuce hojně využíváno materiálních didaktických prostředků. Jejich výroba a smysluplnost využití je však otázka praxe a zkušeností každého učitele. V průběhu 10 měsíců celého školního roku budu pomocí rozhovorů a stanovených kritérií zjišťovat vypořádávání se začínajícího učitele s časovou a finanční náročností 1. roku jeho profesní praxe na 1. stupni základní školy. Rozhovory i kritéria budou zaměřeny na materiální didaktické prostředky, které si začínající učitel během každého měsíce vytvoří a využije.

4.1 Stanovení cílů výzkumu a výzkumných otázek

Záměrem výzkumné části je propojení dvou hlavních témat diplomové práce – začínajícího učitele a materiálních didaktických prostředků, na základě pozorování celého průběhu školního roku. Hlavním cílem průzkumu je zmapování materiálních didaktických prostředků vytvořených a využívaných začínajícím učitelem v rámci 1. školního roku jeho pedagogické praxe.

Konkrétně lze považovat za cíle výzkumné části:

1. zmapování materiálních didaktických prostředků, které využíval a vytvářel začínající učitel během 1. roku své pedagogické praxe na 1. stupni základní školy;
2. zjištění časové náročnosti příprav na výuku u začínajícího učitele, a specificky pak zjištění časové a finanční náročnosti tvorby materiálních didaktických prostředků;
3. zanalyzování příprav na výuku dle stanovených kritérií, zaměřených na tvorbu didaktických prostředků u začínajícího učitele během celého školního roku.

Jako základní výzkumné otázky byly stanoveny následující:

1. Jaká je časová a finanční náročnost při přípravě materiálních didaktických prostředků z pohledu začínajícího učitele?
2. Je začínající učitel dostatečně vysokoškolsky připraven z hlediska tvorby a využívání materiálních didaktických prostředků?
3. Jaké materiální didaktické prostředky si vytváří začínající učitel během 1. roku své učitelské profese?

4.2 Výzkumné metody a charakteristika průzkumného vzorku

V rámci kvalitativně-quantitativního výzkumu byla zvolena případová studie, která byla zkoumána na základě pravidelných rozhovorů. Rozhovory měly polostrukturovanou podobu, založenou na předem stanovených kritériích souvisejících s tříděním materiálních didaktických prostředků. Rozhovory obsahovaly také prvky neformální konverzace, která vyplývala z charakteru odpovědí na otázky a kontextu sledovaných období.

4.2.1 Případová studie

Výzkumná část představuje případovou studii, která je založena na kvalitativně-quantitativním výzkumu. Výzkumným vzorkem je začínající paní učitelka 1. stupně základní školy během prvního roku své pedagogické praxe ve školním roce 2019/2020.

Průcha (2012, s. 231) definuje případovou studii jako: „*Výzkumnou metodu v empirickém pedagogickém výzkumu, zpravidla kvalitativním, při níž je zkoumání podroben jednotlivý případ. Ten je detailně popsán a vysvětlován, takže se dochází k takovému typu objasnění, jehož při zkoumání týchž objektů v hromadném souboru nelze dosáhnout.*“

Využití smíšené výzkumné strategie kvalitativně-quantitativního přístupu umožňuje získat z těchto dvou postupů jejich hlavní přednosti. Podle Dismana (2000) je podstatou kvalitativního výzkumu hlubší sociální porozumění díky širšímu vzhledu do sledované oblasti. Kvantitativní výzkum se zabývá ověřováním platnosti získaného porozumění.

4.2.2 Charakteristika začínající paní učitelky, školy, třídy

Začínající paní učitelka

Osoba vstupující do výzkumu je 25 letá začínající učitelka, která získala v roce 2019 magisterský titul v oboru Učitelství pro 1. stupeň základních škol na Univerzitě Hradec Králové. Jde o začínající paní učitelku, která pro svůj profesní začátek čerpá především ze zkušeností z pedagogických praxí a teoretických poznatků získaných vysokoškolským studiem. Začínající paní učitelka je velmi milá a sympatická slečna s příjemným vystupováním. Její velkou potřebou je mít ve věcech pořádek, což se odráží i v jejím plánování učiva a přípravě hodin. Potřebuje mít nastolený pravidelný řád a oporu, která jí dopomáhá k realizaci vyučování. Jde o sebekritickou osobu s nižším sebevědomím. Už během svého studia často bojovala s pochybnostmi, zda se hodí pro profesi učitele.

Škola

Začínající paní učitelka započala svou profesi v plně organizované škole pro 1. i 2. stupeň základní školy, která se nachází v malé obci. Škola svou velikostí odpovídá větším městským školám a nabízí velké prostory. Počty žáků ve třídách jsou především díky umístění školy nižší, což umožňuje daleko větší individuální přístup a snadnější integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Mimo učitelů působí na škole i metodik prevence a výchovná poradkyně. Škola nabízí dobré zázemí především z hlediska již zmiňovaných prostor – speciálně vybavená hudební, výtvarná i ekologická třída, nově zrekonstruovaná tělocvična, venkovní zázemí pro sportovní aktivity, venkovní prostory pro výuku a místa pro trávení volného času před vyučováním či po něm. Ve škole se nachází kabinet přímo pro 1. stupeň, ve kterém se nachází spousta učebních pomůcek, plakátů a her. Paní ředitelka si zakládá na dobrém jménu školy a snaží se školu neustále zlepšovat. Pokud učitel přijde s nápadem na nové didaktické prostředky, je ochotná po zvážení kladů a záporů poskytnout a sehnat finance na zakoupení. Učitelům je nabídnuta možnost pouze černobílého tisku na jedné tiskárně pro oba stupně základní školy. Předaná třída (viz Příloha I) začínající paní učitelce nabízela základní vybavení v podobě křídové, magnetické a interaktivní tabule, učitelské katedry, žakovských lavic a židlí, nástěnek, umyvadla, koberce a okolního nábytku pro uschování potřebných materiálů a učebních pomůcek. Škola si zakládá na útulném a příjemném prostředí, a proto bylo na začínající paní učitelce, aby si třídu dostatečně vybavila. Počáteční investice začínající paní učitelky byla zhruba 2 000 Kč. Škola umožňuje proplatit věci potřebné

pro školu a výuku. Pro začínající paní učitelku však bylo těžké rozlišit podstatnost zakoupených věcí, a navíc zatím nevěděla, co si může a nemůže dovolit.

2. třída

Začínající paní učitelka dostala na starost 2. třídu, ve které působila rovněž jako třídní paní učitelka. Ve třídě bylo vzděláváno 12 žáků (10 kluků a 2 děvčata). Dle názoru začínající paní učitelky byla třída nesamostatná a jako celek zneužívaly menšího počtu žáků ve třídě. Ve třídě byli dva žáci, kteří využívali péče pedagogicko-psychologické poradny. Úlevy měl pouze jeden z těchto žáků, který měl předepsanou speciálně-pedagogickou péči a pedagogickou intervenci. Ve třídě také působila školní asistentka, která do třídy docházela 3x týdně – 2x na český jazyk a 1x na matematiku. Zaměřovala se především na žáky, kteří měli doporučenou speciálně-pedagogickou péči a pedagogickou intervenci. Začínající paní učitelka vyučovala ve třídě všechny předměty 2. ročníku – český jazyk, čtení, matematiku, prvouku, tělesnou výchovu, pracovní výchovu, výtvarnou výchovu a hudební výchovu. Během 1. čtvrtletí vyučovala tělesnou a hudební výchovu dohromady s 3. ročníkem. Mimo základních vyučovaných předmětů dostala začínající paní učitelka na starost kroužek Logiko, který se zaměřoval na řešení logických úloh a na podporu logického uvažování.

Platové a časové podmínky

Začínající paní učitelka souhlasila s pracovním úvazkem na dobu určitou na 1 rok. Počáteční plat představoval pouze 19 500 Kč čisté mzdy, neboť vyučovala 20 vyučovacími hodinami týdně, což nepředstavovalo plný pracovní úvazek. Na začátku listopadu jí kvůli změně školního rozvrhu přibýly další dvě vyučovací hodiny tělesné výchovy. Od tohoto měsíce již pracovala na plný pracovní úvazek a její výplata představovala 21 000 Kč čisté mzdy. Během ledna se zvýšil plat na 22 500 Kč čisté mzdy. Začínající paní učitelka získala během školního roku rovněž odměny za vedení kroužku (2x 6 000 Kč) a za dětské vystoupení na vánočním večírku (1x 5 000 Kč). Každý pracovní den měla dle smlouvy trávit ve škole 6,5 hod (od 7:00 – 13:30).

4.2.3 První komunikace se začínající paní učitelkou

8. 6. 2019 proběhla první společná schůzka s vedoucím diplomové práce Mgr. Milošem Novotným a začínající paní učitelkou. Během této schůzky jsem již získala první informace o podmínkách základní školy a třídy, kde měla začínající paní učitelka učit. Během června měla začínající paní učitelka možnost náslechového hospitací ve své

budoucí třídě. Její první dojmy byly velmi vystrašené především z horšího čtení žáků a z obav z budoucího vedení, komunikace a plánování příprav. Ke konci června 2019 došlo ke schůzce začínající paní učitelky s paní ředitelkou dané základní školy.

25. 6. 2019 došlo k setkání začínající paní učitelky s ředitelkou školy a její budoucí uvádějí paní učitelkou. Začínající paní učitelce bylo ukázáno vybavení její budoucí třídy. Dále dostala všechny učebnice, podle kterých měla následující školní rok vyučovat. Uvádějí paní učitelka poskytla své vlastní tematické plány pro 2. třídu, které ona sama využívala předešlý rok.

22. 7. 2019 proběhlo další společné setkání se začínající paní učitelkou a vedoucím práce, od kterého se dostávalo začínající paní učitelce pomoci z hlediska jak teoretického, tak i materiálního. Mgr. Miloš Novotný poskytl začínající paní učitelce pomoc v oblasti postupu při tvorbě a úpravách tematického plánu a poradil ji rovněž s postupem práce během školního roku. V rámci schůzky byly také rozebrané a zhodnocené učebnice od školy pro 2. ročník. Začínající paní učitelce byla v závěru schůzky nabídnuta pomocná ruka od Mgr. Miloše Novotného, jakožto člověka z praxe, a navíc i vzdělávací materiály využitelné pro 2. ročník od nakladatelství NOVÁ ŠKOLA s, r, o.

26. 8. 2019 došlo k podepsání pracovní smlouvy a začínající paní učitelka nastoupila do práce. Byla ji přislíbena pomoc od uvádějí paní učitelky s přípravami a chystáním se na 1. školní den. Uvádějí paní učitelka začala plně fungovat bohužel až od října. Během přípravného týdne jí byl představen kolektiv, práce s třídní knihou, školení o bezpečnosti práce. Mimo jiné si začínající paní učitelka připravovala a vyzdobovala třídu, či doplňovala a kontrolovala katalogové listy. Během přípravného týdne ji nebyla nabídnuta větší pomoc, neboť si všichni kolegové chystali své vlastní třídy a uvádějí paní učitelka nebyla k dispozici. Začínající paní učitelce chybělo základní uvedení do chodu školy a širší seznámení s administrativou.

4.2.4 Stanovená kritéria výzkumu

Pravidelné měsíční rozhovory probíhaly v souladu se stanovenými kritérii, která se vztahovala na jednotlivé měsíce, a poté i na jednotlivá čtvrtletí:

1. Celoročně využívané materiální didaktické prostředky.
2. Kritéria pro každý měsíc:
 - zaznamenávaný vzhled a uspořádání třídy pomocí fotografií;

- didaktické materiální prostředky demonstrační;
- didaktické materiální prostředky žákovské;
- didaktické materiální prostředky učitelské;
- didaktické materiální prostředky organizační, motivační a hodnotící.

3. Kritéria pro každé čtvrtletí:

- počet vytvořených druhů materiálních didaktických prostředků;
- čas výroby;
- vlastní investice;
- týdenní čas strávený přípravami;
- shrnutí ze strany začínající paní učitelky (názory, rady, vize).

4.2.5 Sběr dat

Rozhovory s respondentem probíhaly ještě před zahájením školního roku 2019/2020, a poté pravidelně na konci každého uplynulého měsíce. Rozhovory probíhaly dle možností respondenta buď osobně, na předem sjednaném veřejném místě, nebo elektronickou cestou skrze online komunikační portály. Obě formy rozhovorů byly pro důkladnější následné zpracování pravidelně nahrávány na diktafon. Respondent byl o nahrávání rozhovoru obeznámen a byl s ním sepsán písemný souhlas. Dalším typem dat byly zaslané fotografie, které byly dvojího typu. Jeden typ fotografií měl za cíl zachytit případné proměny organizace a vybavení třídy, a druhý typ fotografií zobrazoval vytvořené a využívané materiální didaktické prostředky. Fotografie napomáhaly k lepšímu pochopení vzhledu i funkcí jednotlivých prostředků. Informace získané z rozhovorů byly postupně zpracovávány do wordového a excelového dokumentu, které umožňovaly shromažďovat a porovnávat získaná data.

4.3 Výsledky výzkumu

V této části budou zmíněné materiální didaktické prostředky využívané začínající paní učitelkou během jejího 1. roku školní praxe ve 2. třídě. Měsíční a čtvrtletní přehledy didaktických materiálních prostředků budou sepsány na základě již zmiňovaných stanovených kritérií. Pro veškeré materiální didaktické prostředky mimo výukových prostorů, technického a didaktického zařízení, žákovských sešitů a tematických plánů je uvedena fotodokumentace (viz Příloha CD).

4.3.1 Celoročně využívané didaktické materiální prostředky

Mezi celoročně využívané didaktické prostředky byly zařazené výukové prostory, školní učebnice a pracovní sešity, písemné přípravy na vyučovací hodinu, tematické plány, didaktická technika, didaktické třídní zařízení a didaktické materiální prostředky, které byly ve třídě již od 1. školního dne a byly využívány především pro každodenní chod třídy, organizaci a motivaci žáků.

Výukové prostory:

- běžná třída,
- hudební třída,
- výtvarná třída,
- tělocvična.

Školní učebnice a pracovní sešity na český jazyk:

- Procvičování pravopisu pro 2. ročník ZŠ (TAKTIK International, s.r.o.),
- Hravá čeština – učebnice pro 2. ročník ZŠ (TAKTIK International, s.r.o.),
- Hravá čeština 2 – pracovní sešit pro 2. ročník ZŠ (TAKTIK International, s.r.o.),
- Český jazyk 2 (Nakladatelství ALTER, s.r.o.),
- Hravá písanka 1. díl k hravé češtině pro 2. ročník ZŠ (TAKTIK International, s.r.o.),
- Čtení s porozuměním – kocour Kryšpín a svět knih (TAKTIK International, s.r.o.),
- Čítanka 2 pro 2. ročník ZŠ – 1. ediční řada (Nakladatelství ALTER, s.r.o.)
- Jsem čtenář 1 – získávám čtenářské dovednosti (NOVÁ ŠKOLA, s.r.o.),
- sešit pro žáka na čtení,
- sešit pro žáka ČJ školní,
- sešit pro žáka ČJ domácí úkoly,
- sešit pro žáka na diktáty,
- Barevné úlohy z češtiny – pracovní sešit pro 2. ročník ZŠ (TAKTIK International, s.r.o.).

Školní učebnice a pracovní sešity na matematiku:

- Hravý počteník 1. díl – procvičovací sešit pro 2. ročník ZŠ (TAKTIK International, s.r.o.),
- Hravá matematika 1. díl – sčítání a odčítání v oboru čísel do 100 (TAKTIK International, s.r.o.),
- sešit pro žáka na pětiminutovky,
- sešit pro žáka M školní,
- sešit pro žáka M domácí úkoly,
- Barevné příklady – pracovní sešit pro 2. ročník ZŠ (TAKTIK International, s.r.o.).

Školní učebnice a pracovní sešity na prvouku:

- Hravá prvouka – člověk a jeho svět – pracovní sešit pro 2. ročník ZŠ (TAKTIK International, s.r.o.),
- Hravá prvouka – člověk a jeho svět – učebnice pro 2. ročník ZŠ (TAKTIK International, s.r.o.),
- sešit pro žáka na prvouku.

Většina učebnic a pracovních sešitů, které byly využívány ve 2. třídě, vydalo nakladatelství Taktik. Některé z učebnic (Hravá prvouka – učebnice, Hravá čeština – učebnice) dokonce vlastnila pouze začínající paní učitelka, což celkově komplikovalo jejich plnohodnotné využívání kvůli nebarevné tiskárně. Některé využívané učebnice byly vydány nakladatelstvím Alter. Pracovní sešity Taktik a vlastní žákovské sešity hradili rodiče žáků a zbytek učebnic měli žáci vypůjčené školou.

Začínající paní učitelka nebyla s učebnicemi a pracovními sešity příliš spokojená, neboť nekooperovaly s aktuálním časem, měly příliš hravý a obrázkový charakter a nevyužívaly dané téma naplno. Dalším důvodem byl nedostatečný prostor pro opakování látky a nejednotný způsob zadávání úkolů. K učebnicím a pracovním sešitům jí chyběla metodická příručka pro učitele, která by ji mohla naučit plnohodnotně pracovat s materiály a alespoň ze začátku ji vést. U žákovských sešitů si mnohdy nevěděla rady, pro jaký účel je používat. Tyto již zmíněné důvody ji donutili pořídit některé učebnice či metodické příručky z vlastních investic. Její názor však považuje za velmi subjektivní, neboť během praxí málokdy s učebnicemi pracovala, a proto nemá porovnání s jinými učebnicemi.

Tematické plány

Tematické plány zpracované kolegyní na český jazyk a matematiku si začínající paní učitelka dle počtu stránek v učebnicích a pracovních sešitech upravila na míru a ponechala jako vzor. Během roku si do nich postupně zapisovala poznámky na základě postupu v učivu. Hlavní úpravy proběhly v pololetí a na konci školního roku. V plánech, které se odevzdávaly vedení, měl být zaznamenán pravdivý měsíční plán v rámci školního roku.

Písemné přípravy

Začínající paní učitelka si zpracovávala přípravy po celou dobu školního roku na každou vyučovací hodinu. Během prezenčního vyučování zpracovávala písemné přípravy a po dobu distančního vyučování přípravy elektronické. Způsob zpracování příprav na vyučovací jednotku a jejich kvalitativní posun je zaznamenán ve shrnutí za každé čtvrtletí.

Didaktická technika:

- interaktivní tabule,
- CD přehrávač,
- školní notebook,
- keyboard začínající paní učitelky (kompletně prošlý revizí s vlastní evidenční kartou).

Didaktické třídní zařízení:

- křídová tabule,
- magnetická tabule.

Didaktické materiální prostředky (chod třídy, organizace, motivace)

- Mazací tabulky s fixy pro každého žáka
 - Stíratelná tabulka s mazatelným fixem byla hodnocena velmi kladně, jelikož byla hojně využívána pro hromadné procvičování učiva napříč všemi předměty. Žáci zapsali požadované a hromadně ukazovali.
- Magnetická stovková tabule (viz Příloha 1)
 - Stovková tabule představovala nejužitečnější didaktický prostředek z kabinetu. Nabízí širokou variabilnost využití – pojmenovávání zakrytých čísel, vymyšlení příkladů či demonstrační dopomoc.

- Sova se zavěšenými malými sovičkami
 - Papírová ozdoba vyvěšená na zdi představující podobiznu třídy. Dekorace zobrazovala přesný počet žáků a jednu paní učitelku.
- Vystavěná dřevěná zvířátka
 - Zvířata vyobrazovala pilnou včelku, moudrou sovu a bystrou lišku. Vlastnosti zvířat představovala motto třídy a působila ve třídě motivačně. Na vlastnosti zvířat bylo během vyučování upozorňováno a byly rovněž využívány pro zadávání úkolů odkazujících na danou vlastnost.
- Závěsné přehledy a plakáty
 - Využíváno motivačně pro přehled žáků a odkazování během hodin
 - Přehled tvrdých měkkých a obojetných souhlásek
 - Přehled dlouhých, krátkých samohlásek a dvojhlásek
 - Přehled tázacích, oznamovacích a rozkazovacích vět
 - Přehled číselné řady od 1-20
- Pravidla chování
 - Vlastnoručně sepsaná a vyvěšená pravidla chování. Pro stvrzení dodržování pravidel si každý žák vybarvil svou vlastní sovičku, kterou při dodržení pravidel dostal na konci školního roku. Díky viditelnému místu zavěšení se bylo možné na pravidla během hodin odkazovat.
- Cesta do lesa poznání jako zaznamenávání posunu během školního roku (viz Příloha 1)
 - Na nástěnce byla vylepena cesta směřující k lesu pomocí bílých čtverečků. Každý čtvereček představoval jeden školní týden. Postupně se čtverečky zaplňovaly papírovými šiškami. Toto téma sloužilo ke zhodnocení a shrnutí vytyčených cílů každého týdne.
- Rozvrh hodin – sovičky
 - Rozvrh hodin z Učitelnice s.r.o. zaznamenán pomocí větších obrázků soviček s charakteristickým piktogramem vyučovaného předmětu pro snazší orientaci žáků.
- Narozeninové balónky se zapsanými daty a jmény
 - Přehled pro žáky, kdy má jaký žák narozeniny. V dané dny bylo oslavenci popřáno a zaspívána písnička.

- Rozpis služeb (viz Příloha 2)
 - Na nástěnce byly vyvěšeny kartičky se jmény žáků a velké sovičky s charakteristickým piktogramem konkrétní služby – mazání tabule, rozdávání materiálů a úklid třídy. Služba 3 žáků platila vždy na celý týden.
- Magnetická stovková tabule (viz Příloha 3)
 - Stovková tabule představovala nejužitečnější didaktický prostředek z kabinetu. Nabízí širokou variabilnost využití – pojmenovávání zakrytých čísel, vymyšlení příkladů a demonstrační dopomoc.
- Nástěnka pro skupinovou práci pro daný den/ týden
 - Na nástěnce vyvěšená jména žáků a hlavní názvy týmů – včely, lišky, sovy. Nástěnka byla plnohodnotně využívána až od listopadu. Do té doby se žáci učili jak pracovat ve skupině a ve dvojicích.
- Obrázky soviček jako forma odměny a motivace
 - Sovičky fungovaly jako forma odměny za správnost řešení, aktivního zapojení, správného plnění služby, pomoci, přečtení knihy apod. Za 10 nasbíraných soviček získal žák 1 samolepku sovičky do žákovské knížky.
- Samolepky soviček do žákovských za 10 nasbíraných obrázků
 - Fungovaly jako zpětná vazba pro žáka i rodiče. V původním plánu bylo finální vyhodnocení na konci školního roku. Začínající paní učitelka chtěla však předejít situacím – „ty jsi nejlepší a ty jsi nejhorší“. Nakonec nezhodnoceno kvůli nepřítomnosti žáků v období uzavření škol.
- Naše knihovna pro zaznamenávání přečtených knih
 - Vyhrazena nástěnka s nadpisem Naše knihovna. Pokud žák přečetl knihu, dostal čtvrtku o velikosti A5 a zaznamenal na ni jméno autora, název knihy a obrázek. Před vyvěšením čtvrtky povyprávěl ostatním o knize.
- Pexeso pro rozdělování do dvojic
 - Žáci si vylosovali jednu kartičku pexesa a na základě obrázků se rozdělili do dvojic.
- Kelímek pro losování
 - Využíváno pro losování žáků jako jednotlivců či pro tvorbu skupinek a dvojic.

Tato poslední skupina celoročně využívaných didaktických materiálních prostředků představuje zvláštní skupinu materiálních didaktických prostředků, která již nebude zmiňována v následujících měsíčních přehledech. Tyto materiální didaktické prostředky byly vytvořeny nebo sehnány již před začátkem školního roku a slouží především pro organizaci, motivaci a chod třídy. Celkem se jedná o 18 materiálních didaktických prostředků, s jejichž výrobou strávila začínající paní učitelka 19,5 hodiny a utratila za ně 562 Kč.

4.3.2 Měsíční přehled

Září

Měsíc září popsala začínající paní učitelka jako rozkoukávací, seznamovací a opakovací měsíc, během kterého byly využívány zejména materiální didaktické prostředky sloužící pro organizaci a život třídy. Musela se seznámit s chodem školy a spoustou důležitých administrativních záležitostí, se kterými si nevěděla rady. Během hodin se odkazovala na křídovou, magnetickou a interaktivní tabuli. Na stěnách byly také vyvěšeny naučné plakáty, které sloužili žákům pouze jako přehled, co je čeká. Ze strany začínající paní učitelky byla zjevná určitá nervozita z častých kontrol a hospitací paní ředitelky. V tento měsíc bylo nutné stanovit třídní pravidla a seznámit žáky s chodem a životem třídy. Během 1. týdne se žáci neučili, jelikož se řešily třídnické věci, učebnice a sešity, hrály se seznamovací hry a povídali si společně o zážitcích z prázdnin. V následujících týdnech opakovali učivo z 1. ročníku. Začínající paní učitelka si nevěděla rady ohledně používání učebnic a pracovních sešitů v hodinách. Snažila se tedy pracovat pouze s nimi, aby se je naučila využívat naplno. Vzhledem k tomu, že ještě neměla k dispozici uvádějící paní učitelku, snažila se v materiálech nalézt sama určitý systém práce. Ze začátku to pro ni bylo velmi náročné a nestíhala do hodin zařazovat tolik aktivit a činností se zapojením materiálních didaktických prostředků.

Didaktické materiální prostředky demonstrační

- Zvětšeniny korun a desetikorun
 - Tato pomůcka byla ztvárněná papírovými popsanými kolečky. Sloužila buď jako doprovodná demonstrační pomůcka učitele pro hromadné vysvětlování, nebo v rámci sčítání a odčítání.

- Velká a malá písmena abecedy
 - Kartičky byly používány při čtení a psaní. Začínající paní učitelka ukazovala na kartičky a děti prováděly čtení, přepis či opis.

Didaktické materiální prostředky žakovské

- Kartičky s příklady na sčítání do 100
 - Žákům byly kartičky vyskládané v zadní části třídy, kam pro ně měli běžet, vypočítat je a vrátit se zpět. Kartičky sloužily i pro hromadné opakování.
- Kartičky s větami tázacími, oznamovacími a rozkazovacími
 - Kartičky nabízely velké množství aktivit v podobě třídění dle druhů vět, vyhledávání zadaného druhu vět či přepisu vět s určením druhu věty.
- Pomocníček (viz Příloha 4)
 - Pomocníček představoval list papíru se všemi čtyřmi podobami písmen celé abecedy. Využíváno jako opora pro každého žáka.

Didaktické materiální prostředky učitelské

- Žádné

Didaktické materiální prostředky organizační, motivační a hodnotící

- Papírové role se vzkazem a lízátkem na uvítání žáků
 - Vzkaz pro žáky zavázaný do role s malým lízátkem. Role představovala prvotní seznámení učitele s žákem.

Vzhled a uspořádání třídy (viz Příloha II)

Říjen

Během měsíce října už začala fungovat uvádějící paní učitelka, která ji předala určitá doporučení a tipy. Jednou z nich bylo zařazení systému odměn do výuky, který je pro žáky motivační. Další radou bylo stanovení struktury hodiny, kterou bude začínající paní učitelka dodržovat. Pomoc od uvádějící paní učitelky přišla bohužel až po celém měsíci, během kterého se snažila začínající paní učitelka stanovit určitá pravidla. Po konstruktivní kritice uvádějící paní učitelky musela spoustu věcí změnit, a začít proto znovu od začátku. Didaktické materiální prostředky vytvářela především demonstrační a žakovské. U mnoha z nich si je vědoma, že je použije pouze jednou a dále je už nevyužije. Nad zařazenými činnostmi, hrami a materiálními didaktickými prostředky by chtěla více

přemýšlet, aby byly smysluplné a nesloužily pouze k vyplnění času a jednosměrnému použití. Po dobu 21. 10. 2019 - 1. 11. 2019 byla začínající paní učitelka nemocná a nebyla ve škole přítomná.

Didaktické materiální prostředky demonstrační

- Listy na poznávání listnatých stromů (viz Příloha 5)
 - Pomůcka do hodin prvouky. Využíváno jako ukázka při zavádění nového učiva a později jako poznávací aktivita.
- Kolečka s jednotkami a desítkami
 - Pomůcka představovala dopomoc pro lepší představu jednotek a desítek. Jedno kolečko s jedničkou představovalo jednu desítku. Jednotky byly ztvárněny menšími kolečky nebo korálky. Použito pro lepší představu o číslech, pro správný zápis čísel a sestavování zadaných čísel.
- Zvětšeniny znamének
 - Toto papírové ztvárnění znamének posloužilo zejména v období vyvozování učiva – druhy vět. Paní učitelka se k nim nadále odkazovala při vymýšlení zadaného druhu vět či při opakování pravidel psaní vět.

Didaktické materiální prostředky žákovské

- Karty s listy a plody
 - Pomůcka využívaná v hodinách prvouky. Žáci třídili jednotlivé karty a přiřazovali k sobě list a plod stejného stromu.

Didaktické materiální prostředky učitelské

- Žádné

Didaktické materiální prostředky organizační, motivační a hodnotící

- Žádné

Vzhled a uspořádání třídy (viz Příloha III)

Listopad

V tomto měsíci již začínající paní učitelka získávala určité sebevědomí ve struktuře pracovní náplně i samotné vyučovací hodiny. Materiální didaktické prostředky tvořila především žákovské, neboť se jí v hodinách osvědčily manipulační a třídící činnosti, které si mohou vzít žáci přímo do rukou a pracovat s nimi. Inspiraci na tvorbu materiálních didaktických prostředků získávala začínající paní učitelka především na

webových stránkách jako je učitelnice.cz nebo logosik.cz, kde si mohla hotové pomůcky již vytisknout. Ušetří jí to čas s vymyšlením a zároveň k nim dostane rady, jak pomůcky využívat. Zároveň se snaží vyhledávat různé možnosti procvičování učiva na interaktivní tabuli, které jí slouží jednak k zapojení rychlejších žáků, tak i k motivaci dětí.

Didaktické materiální prostředky demonstrační

- Žádné

Didaktické materiální prostředky žákovské

- Kartičky se slovy
 - Sloužily jako pomůcka do hodin českého jazyka. Kartičky vznikaly na základě hromadění prázdných odstřížků. Paní učitelka na ně psala nejrůznější slova, která žáci poté řadili podle abecedy. Zároveň byla možnost seskupovat slova se stejným počátečním písmenem.
- Kartičky s obrázky
 - Kartičky do hodin českého jazyka s nejrůznějšími obrázky. Sloužily především k seřazování podle abecedy a pro seskupování obrázků nadřazených a podřazených.
- Já mám, kdo má (viz Příloha 6)
 - Velmi často využívaná pomůcka v hodinách matematiky, jejíž výroba nezabere moc času. Počet karet by měl odpovídat počtu žáků ve třídě. Každý žák získá kartu s dvěma údaji – Já mám (výsledek příkladu) a kdo má (početní příklad). Takto se žáci navzájem vyvolávají a řadí kartičky do řady.
- Věta – slovo – slabika – písmeno
 - Pomůcka Učitelnice s.r.o. do českého jazyka, u které mají žáci za úkol určit správný počet slov, slabik či písmen zadaného slova či věty. Kartičky navíc nabízejí možné správné odpovědi s kontrolou z druhé strany karty. Žáci vyznačují správné odpovědi kolíčky, kancelářskými sponkami nebo jen slovně.
- VÝZNAM SLOV – slova nadřazená, podřazená a souřadná
 - Pomůcka v podobě kartiček do českého jazyka z Učitelnice s.r.o. Pomůcka se skládá z kartiček s nadřazeným slovem a ze tří podřazených obrázků ke každé kartičce. Žáci přiřazovali podřazená slova k nadřazeným v menších

skupinkách či dvojicích, nebo pracovali hromadně jako celá třída, kdy byly na jedné straně třídy vyskládané karty a na druhé straně slova. Žáci vzali vždy jeden obrázek a přiřazovali ho ke správné kartě.

- Pejsci v boudách
 - Pomůcka do českého jazyka v podobě kartiček z Učitelnice s. r. o. Ke každé kartičce s psí boudou a nadřazeným slovem patří jedna kartička s pejskem a slovem podřazeným. Pomůcka byla využívána k seřazování slov podle abecedy, k propojení s učivem prvouky (plody) a k přiřazování slov podřazených ke slovům nadřazeným.

Didaktické materiální prostředky učitelské

- Hry do hudební výchovy
 - Pomůcka v podobě karet z Učitelnice s.r.o. do hodin hudební výchovy. Na kartách je vysvětlena aktivita či hra využitelná s dětmi v hudební výchově.

Didaktické materiální prostředky organizační, motivační a hodnotící

- Žádné

Vzhled a uspořádání třídy (viz Příloha IV)

Prosinec

Měsíc prosinec byl, co se týče běžné výuky ve třídě a tvorby pomůcek, chudší než předchozí měsíce. Vzhledem k vánočnímu času probíhalo spousta mimoškolních i školních akcí, na které se nacvičovalo dětské vystoupení. Začínající paní učitelka vytvořila pouze dva materiální didaktické prostředky. Dle názoru začínající paní učitelky jde však o pomůcky, které ve třídě setrvávají delší dobu a bude je moct využívat na mnoho způsobů.

Didaktické materiální prostředky demonstrační

- Přehled samohlásek a souhlásek na tabuli (viz Příloha 7)
 - Papírový přehled shrnující učivo českého jazyka – samohlásek a souhlásek. Přehled byl ve větší velikosti a vylepen na tabuli. Žákům dopomohl k lepšímu zapamatování.

Didaktické materiální prostředky žakovské

- Kartičky na doplňování ů, ú
 - Pomůcka do hodin českého jazyka. Na kartičkách vypsána slova s vynechaným písmenem u, ú nebo ů. Využíváno k vyhledávání slov, ve kterém je zadané písmeno, k běhacím diktátům nebo k přepisům a vyplněním do sešitu.

Didaktické materiální prostředky učitelské

- Žádné

Didaktické materiální prostředky organizační, motivační a hodnotící

- Žádné

Vzhled a uspořádání třídy (viz Příloha V)

Leden

V měsíci lednu už byla začínající paní učitelka schopná naplno využívat učebnic a pracovních sešitů. U výběru a tvorby materiálních didaktických prostředků začala převažovat jejich účelnost a smysluplnost nad pouhým vzhledem a atraktivitou pomůcek. Začínající paní učitelka si začínala vážit vlastního času, který do příprav hodin a materiálních didaktických prostředků vkládá. S výrobou pomůcek, které se využily v hodinách pouze minimálně, netrávila tolik času, ale věnovala ho spíše pomůckám celoročně využitelným a smysluplným přípravám na hodiny.

Didaktické materiální prostředky demonstrační

- Školní hodiny kartonové
 - Využíváno v hodinách matematiky a prvouky. Učitel má své vlastní větší ručičkové hodiny a ostatní žáci mají jedny menší hodiny do dvojice. Paní učitelka zadávala čas a žáci ukazovali čas na hodinách, nebo paní učitelka ukázala čas na hodinách a žáci pojmenovávali čas nahlas. Takto mohli žáci spolupracovat i ve dvojicích.

Didaktické materiální prostředky žakovské

- Domečky a míče na tvrdé a měkké souhlásky (viz Příloha 8)
 - Pomůcka do hodin českého jazyka a používáno v kooperaci s kartičkami na doplňování i, í, y, ý. Pomůcka je ztvárněná papírovými domečky a

balónky, na nichž jsou napsány tvrdé a měkké souhlásky ve slabice – hy, chy, ky, ry, dy, ty, ny, ži, ši, či ři, ci ji, di, ti, ni. Dvojice nebo skupina žáků dostanou míč, domeček nebo obojí. Jejich úkolem je vymýšlet slova se stejnou slabikou nebo třídit kartičky na doplňování i, í, y, ý ke správným míčkům nebo domečkům.

- Školní hodiny kartonové
 - Manipulativní pomůcka v hodinách matematiky a prvouky. Žáci měli jedny ručičkové hodiny do dvojice. Sloužili k ukazování a pojmenovávání času.
- Kartičky na doplňování i, í, y, ý
 - Pomůcka do hodin českého jazyka. Na kartičkách vypsána slova s vynechanou samohláskou i, í, y, ý. Využíváno na běhací diktáty nebo v následujících činnostech. Žáci sedí v kroužku a losují si popořadě kartičky. Pokud doplní chybějící samohlásku správně, získávají kartičku. Při další aktivitě paní učitelka losuje kartičku a žáci s dopomocí hodnotících karet zvedají kartu se správnou samohláskou nebo s ANO a NE.

Didaktické materiální prostředky učitelské

- Učebnice a Metodické průvodce na hudební výchovu
 - Hudební výchova 2 pro 2. ročník základní školy (NOVÁ ŠKOLA, s.r.o.)
 - Hudební výchova 3 pro 3. ročník základní školy (NOVÁ ŠKOLA, s.r.o.)
 - Metodický průvodce učebnicí Hudební výchovy pro 2. ročník základní školy (NOVÁ ŠKOLA, s.r.o.)
 - Metodický průvodce učebnicí Hudební výchovy pro 3. ročník základní školy (NOVÁ ŠKOLA, s.r.o.)
 - Začínající paní učitelce nebyly poskytnuty žádné materiály od hodin hudební výchovy. Z toho důvodu si pořídila vlastní zpěvníky a didaktiky pro práci v hodinách hudební výchovy.

Didaktické materiální prostředky organizační, motivační a hodnotící

- Hlasovací karty AMOS podporující formativní hodnocení (viz Příloha 9)
 - Pomůcka od Mgr. Miloše Novotného z NOVÉ ŠKOLY. Každý žák má svou vlastní sadu karet. Karty se smajlíky sloužily ve třídě jako hodnotící prostředek žáků během zadané samostatné práce. Pokud měli na lavici zeleného smajlíka, nepotřebovali pomoci. Pokud měli oranžového, rozuměli zadání, ale práce jim šla pomalu. Pokud měli červeného smajlíka, nerozuměli zadání a potřebovali pomoci. Karty s A, B, C, D využívaly při otázkách a kvízech. Karty s ANO, NE, NEVÍM na hromadné aktivity hodnotící správnost či anonymní názor. Další zbylé nepopsané karty mohla začínající paní učitelka libovolně popsat. Pro další karty zvolila samohlásky i, í, y, ý pro hromadné doplňování samohlásek do slov.

Vzhled a uspořádání třídy (viz Příloha VI)

Únor

Měsíc únor byl prvním měsícem, během kterého nedošlo k žádné nové změně ani k tvorbě nových didaktických prostředků. Do února zasahovaly jarní prázdniny, dva týdenní školní projekty a v závěru měsíce začínající paní učitelka dlouhodobě onemocněla. Od 20. 2. 2020 již nebyla ve škole přítomná. Její vlastní nepřítomnost a narušení běžného chodu školy jí narušilo původní plány a začala mít starosti s tím, jak zvládnout ve škole projít veškeré učivo.

Didaktické materiální prostředky demonstrační

- Žádné

Didaktické materiální prostředky žakovské

- Žádné

Didaktické materiální prostředky učitelské

- Žádné

Didaktické materiální prostředky organizační, motivační a hodnotící

- Žádné

Vzhled a uspořádání třídy

- Během tohoto měsíce nedošlo ke zdokumentování třídy, jelikož se ve třídě téměř nevyučovalo. Proběhly jarní prázdniny, dva projektové týdny a v posledním týdnu paní učitelka onemocněla. Uspořádání a vzhled třídy tedy zůstal stejný jako v měsíci lednu.

Březen

Doba nemoci začínající paní učitelky trvala až do 30. 3. 2020, kdy mohla opět začít fungovat naplno. Po dobu nemoci přebrala její funkci kolegyně, která spojila 2. třídu s třídou vlastní. Příchod začínající paní učitelky zkomplikoval nouzový stav a přechod na distanční formu vyučování. Dlouhou dobu trvalo než škola i začínající paní učitelka sestavila plán, jak bude distanční vyučování probíhat. Tento měsíc byl plný zmatků a učení se novému způsobu vyučování, se kterou se nikdy předtím začínající paní učitelka ani škola nesetkala. Přípravy na vyučování byly vytvářeny formou týdenního zadávání úkolů, které bylo zveřejněno na školních stránkách. Spoustu času trávila začínající paní učitelka na emailu, přes který komunikovala s rodiči žáků a opravovala zadané. Úkoly byly zadávány na předměty: český jazyk, matematika, čtení a prvouka. Tvorba materiálních didaktických prostředků představovala v tuto dobu pouze přípravu na vyučování ve formě týdenního zadání.

Didaktické materiální prostředky demonstrační

- Žádné

Didaktické materiální prostředky žakovské

- Žádné

Didaktické materiální prostředky učitelské

- Žádné

Didaktické materiální prostředky organizační, motivační a hodnotící

- Žádné

Vzhled a uspořádání třídy

- Celý měsíc byla začínající paní učitelka nemocná. Proto nebyla provedena opět žádná fotodokumentace třídy. Vzhled a uspořádání zůstalo stejné jako v měsíci lednu.

Duben

V měsíci dubnu se již škola snažila využívat režimu, který by fungoval oběma stranám – učitelům i žákům. Pracovní sešity a učebnice byly bezkontaktně předány rodičům žáků, aby s nimi mohli žáci pracovat a zasílat vypracovaná cvičení formou emailu. Pro výuku byla doporučena tvorba pracovních listů, které začínající paní učitelka obohatila o vlastní výuková videa. Způsob tvoření pracovních listů a výukových videí byl pro ni zcela nový a vyžadoval spoustu stráveného času. Bylo velice těžké rozpoznat, zda žáky příliš nezatěžuje a zda jim zadává učivo, které budou schopni zvládnout. Od Mgr. Miloše Novotného se jí dostalo pomoci ve formě přístupu na digitální učebnice a výuková videa od NOVÉ ŠKOLY, která mohla žákům zasílat. Veškeré splněné úkoly zasláné rodiči musely být řazeny do složek pro zpětnou vazbu rodičům, začínající paní učitelce i paní ředitelce. Strávený čas nad přípravami hodnotí začínající paní učitelka kladně. Sice dlouhou dobu trvalo, než se ze strany školy vytvořil fungující systém, ale nyní se přípravám věnuje pouze jeden den a ostatní čas věnuje komunikaci na emailu, opravováním splněných úkolů. Nejnáročnější byla pro ni tvorba pracovních listů a výukových videí. Volný čas se však snažila využít plnohodnotně, a proto plánovala výrobu didaktických prostředků, které usnadní žákům přechod na prezenční výuku a pomohou jí v následujících měsících.

Didaktické materiální prostředky demonstrační

- Výuková videa
 - Videá zpracovávána v programu OBS studio pro nové zavádění učiva. Nejdříve bylo nutné vytvořit prezentaci, kterou paní učitelka sdílela do programu OBS studia, a dále k prezentaci nahrála hlas.

Didaktické materiální prostředky žákovské

- Pracovní listy
 - Pracovní listy byly sestavovány na základě učiva, které bylo nutné zopakovat. Nejčastěji byly sestavovány pracovní listy z učebnic či internetových zdrojů. Úkoly a zadání bylo nutné předělat do takové podoby, na kterou jsou žáci zvyklí a budou jí rozumět.

Didaktické materiální prostředky učitelské

- Žádné

Didaktické materiální prostředky organizační, motivační a hodnotící

- Žádné

Vzhled a uspořádání třídy

- Během tohoto měsíce probíhala výuka distanční formou a žáci byly vzdělávání doma. Začínající paní učitelka rovněž učila z domova, tudíž se na uspořádání a vzhledu třídy nic nezměnilo. Uspořádání třídy zůstalo stejné jako v měsíci lednu.

Květen

Tento měsíc opět představoval další změny především v rozdělení žáků (8), kteří navštěvovali školu prezenčně, a žáků (4), kteří byli vzdělávání distančně. Žákům vzdělávaným distanční formou byly vytvářeny stále týdenní plány. Ostatní žáci se snažili postupovat stejným tempem, ale byla jim výuka upravena na míru dle jejich možností a aktuálního rozpoložení, které po tak dlouhé pauze vyžadovalo časté zařazování aktivit a činnosti na získání pozornosti. Pro žáky byl přechod velmi složitý. Dlouho trvalo, než se žáci dostali na podobnou znalostní a dovednostní úroveň z důvodu odlišné míry učení se doma. V tomto měsíci začínající paní učitelka opět vytvářela online videa, ale bylo již možné využít a vytvořit materiální didaktické pomůcky jiné formy. Začínající paní učitelka vytvořila spoustu pomůcek demonstrační a manipulativní povahy, které napomáhaly k opakování a zavádění učiva jednoduché násobilky. V pracovních sešitech i učebnicích měli žáci učivo splněné z domu. Dál ale kvůli jejich dovednostní a znalostní úrovni postupovat nemohli. Proto pro ni měly v tuto chvíli materiální didaktické prostředky velkou hodnotu. Během aktivit bylo nutné pracovat spíše samostatně z důvodu nošení roušek a dodržování dostatečných rozestupů. Distanční vyučování jí napomohlo ve smysluplném využívání tematických plánů. Daleko více přemýšlela nad učivem, které musela stihnout a které je čekalo. Uznávala hodnotu materiálních didaktických prostředků, ale musely být dobře využitelné a dávat smysl. U takto malých dětí vyzdvihovala především aktivity a činnosti, během kterých žáci píšou, nebo aktivity seřazující, třídící, při kterých mohou žáci procvičit mimo učiva i jemnou motoriku.

Didaktické materiální prostředky demonstrační

- Velká čísla s násobky
 - Tato papírová pomůcka do hodin matematiky představovala zvětšená čísla, ve kterých byly vypsány všechny násobky daného čísla. Pomůcka byla vyvěšena ve třídě na tabuli nebo na zdi a paní učitelka se na ni

odkazovala během opakování násobků. Čísla sloužila rovněž pro přehled žákům. Čísel bylo dohromady 9.

- Pás příkladů dané násobilky
 - Papírová pomůcka v podobě pásu s vypsány příklady na násobení daného čísla. Ke každému pásu byla přiřazena postavička stejné barvy pro motivaci. Pásů bylo opět 9. Využíváno pro opakování násobilky.
- Zvětšené příklady na násobení
 - Velké papírové karty do hodin matematiky na opakování násobení. Na kartách vypsány příklady a na dalších výsledky. Využíváno pro zadávání příkladů žákům. Žáci buď vypočítávali příklad nebo vymýšleli příklad pro zadaný výsledek.
- Domy a slovní druhy
 - Domy a hrad byly vytvořeny z krabic. Hrad měl 10 oken představujících všechny slovní druhy. Menší domečky zobrazují každý slovní druh zvlášť v podobě čísla a pojmenování. Využíváno pro seřazování krabic za sebe podle pořadí a pro třídění slov do jednotlivých domečků.
- Výuková videa (viz výuková videa v měsíci duben)

Didaktické materiální prostředky žakovské

- Obálky s příklady na násobení
 - Obálka pro každého žáka do hodiny matematiky. V obálce měl každý žák příklady a výsledky násobení pro manipulativní činnost. Využíváno k vyhledávání výsledků zvolených příkladů, ke zvedání správných výsledků nad hlavu a k seřazování výsledků podle velikosti.
- Hra „boj“
 - Pomůcka do hodin matematiky. Na kartičkách byly napsané příklady na jednoduché dělení a násobení. Nejčastěji využíváno ke hře Boj, kterou hráli žáci ve dvojicích. Každý z dvojice měl před sebou několik kartiček a na povel každý z dvojice otočil tu svou. Kdo má vyšší výsledek, získává obě kartičky do svého balíčku.

- Sešit pro rychlé žáky
 - Tento sešit vznikl v důsledku uzavření škol a v důsledku tvorby pracovních listů. Začínající paní učitelka si zakládala využitelná cvičení, úlohy a pracovní listy, které byly k dispozici pro rychlé žáky. Listy procvičovaly již naučené dovednosti sčítání, odčítání, násobení a dělení. Sešity byly seskupené na sekci matematiky, českého jazyka a prvouky.
- Lapbook (viz Příloha 10)
 - Tyto sešity sloužily k zopakování a shrnutí učiva – dny, týdny, měsíce a roční období. Přítomní žáci si lapbooky tvořili v rámci hodin prvouky a ostatní žáci si je tvořili doma. Na začátku dostali žáci předlohu, aby věděli, kam co mají kreslit a zapisovat.

Didaktické materiální prostředky učitelské

- Žádné

Didaktické materiální prostředky organizační, motivační a hodnotící

- Žádné

Vzhled a uspořádání třídy (viz Příloha VII)

Červen

Měsíc červen přinesl nespokojenost žáků kvůli tomu, že někteří chodí do školy a někteří nemusí. Spousta z nich už očekávala prázdniny, a tak s nimi byla práce v hodinách o dost náročnější. Z toho důvodu bylo do hodin zapojováno hodně materiálních didaktických prostředků, aktivit, činností a didaktických her. Počet nově vytvořených materiálních didaktických prostředků nebyl moc vysoký, protože se začínající paní učitelka snažila využívat již vytvořených pomůcek a především interaktivní tabule, která nabízí hojně množství zapojení žáků. Pro zpestření trávili výuku žáci mnohdy i ve venkovních prostorách školy. Během posledního týdne školního roku probíhala na škole rozsáhlá rekonstrukce tříd, do které spadala i třída začínající paní učitelky. Z tohoto důvodu bylo nutné třídu vystěhovat a přesunout se s žáky do vedlejší třídy.

Didaktické materiální prostředky demonstrační

- Žádné

Didaktické materiální prostředky žakovské

- Násobilkové puzzle
 - Tato pomůcka do hodin matematiky se skládala vždy ze 4 dílků představujících stejné číslo. Jeden dílek byl ztvárněn číslicí, druhý příkladem na násobení, třetí příkladem na sčítání a poslední souborem obrázků. Pomůcka sloužila pro práci ve skupině nebo ve dvojicích, při které bylo úkolem sestavit několik kompletních čtyřdílných sestav.

Didaktické materiální prostředky učitelské

- Žádné

Didaktické materiální prostředky organizační, motivační a hodnotící

- Sovy k vysvědčení
 - Tyto papírové sovičky byly předávány na konci školního roku společně s vysvědčením. Na sově je napsáno jméno žáka, přání a připevněná placka se jménem. Papírové sovičky představovaly určitou formu ukončení 2. ročníků a poděkování.

Vzhled a uspořádání třídy (viz Příloha VIII)

4.3.3 První čtvrtletí (2. 9. 2019 – 15. 11. 2019)

Počet vytvořených druhů materiálních didaktických prostředků: 17

Čas výroby: 11 hodin 45 minut

Vlastní investice: 165 Kč

Příprava na hodinu: 6-7 hod/týdně

Přípravy probíhaly ze dne na den. Během prvního čtvrtletí nebyla začínající paní učitelka schopná do hloubky vnímat, co by všechno měla stihnout a co je nejpodstatnější. Zprvu se zaměřovala zejména na časovou výplň hodiny a výběr učiva či aktivit. Oporu sháněla pouze v pracovních sešitech a učebnicích. Příprava obsahovala pouze název dne, předmětu a sled činností v hodině.

Shrnutí ze strany začínající paní učitelky:

Začátek prvního čtvrtletí hodnotila začínající paní učitelka jako velice náročný. Musela se naučit spoustu věcí, které pro ni byly ze začátků opravdu těžké. Zmiňuje například zapisování do třídní knihy, způsob omlouvání žáků, účast na pedagogické radě, způsob jednání a komunikace s rodiči, hodnocení žáků či způsob efektivní přípravy na vyučování. Mírná pomoc od uvádějícího učitele začala fungovat až od měsíce října. Ke konci října se už cítila o trochu jistější. Největší posun vnímala ve sžití se s učitelským kolektivem a třídou, v lepším zorganizování vlastní práce a především ve způsobu příprav na vyučování. Velmi ji pomohla možnost obrátit se na nestranného člověka z praxe, Mgr. Miloše Novotného, s kterým mohla řešit otázky a problémy vztahující se k vyučování. Během prvního čtvrtletí již došlo k vytvoření prvních didaktických materiálních prostředků. Začínající paní učitelka vnímá materiální didaktické prostředky jako užitečné a nelituje jejich použití a vytvoření. Materiální didaktické prostředky v hodinách oživily učivo a umožnily žákům jiný způsob upevnění a procvičení. Velkou sílu zaznamenala v činnostech spjatých s tříděním položek. Uvědomovala si ale fakt, že spoustu didaktických materiálních prostředků použila jen jednou a už je nikdy v daném ročníku nevyužije. Míra efektivity využití vytvořených prostředků byla velmi nízká především z důvodu, že nedokázala do hloubky přemýšlet nad daným učivem v kontextu s další probíranou látkou. Vytvořené didaktické prostředky vnímala spíše jako zásobu pro budoucí praxi ve stejném ročníku. Velmi by jí do začátků pomohlo, kdyby fungovala uvádějící paní učitelka hned od přípravného týdne. Začínající paní učitelka se necítila dobře připravená z hlediska didaktiky jednotlivých předmětů. Neměla širší vhled do obsahu učiva v jednotlivých ročnících, který by ji napomohl v přehledu o návaznosti učiva. V prvních měsících rovněž trávila dlouhý čas sháněním užitečných webových stránek pro náměty k aktivitám, materiálům či postupům zavádění učiva. Kdyby mohla vrátit čas, snažila by se jiným způsobem nahlížet na hospitační hodiny z praxe. Zaměřovala by se především na časovou strukturu hodiny, hodnocení a známkování žáků, dobu trvání samostatné či společné práce či způsob zaměstnání rychlejších žáků. Během vysokoškolského studia by ji velmi pomohlo větší zasvěcení do administrativních záležitostí třídního učitele.

4.3.4 Druhé čtvrtletí (15. 11. 2019 – 31. 1. 2020)

Počet vytvořených a využitých druhů materiálních didaktických prostředků: 8

Čas výroby: 6 hod

Vlastní investice: 875 Kč

Příprava na hodinu: 6 – 7 hod/týdně

Přípravy probíhaly podobným způsobem jako v 1. čtvrtletí. Začínající paní učitelka už daleko více sledovala tematický plán a snažila se jím řídit. Na přípravách se rovněž odrazila lepší znalost individuálních potřeb žáků jako jednotlivců i jako skupiny. V průběhu tohoto čtvrtletí se již snažila dávat vyučovacím hodinám pevnou neměnnou strukturu, která ji napomáhala i k snadnějším přípravám. Vyučovací hodinu začínala krátkým opakováním z předešlé hodiny, dále následovala společná práce, samostatná práce navazující na předešlou společnou práci, dále jednoduchá činnost či aktivita na interaktivní tabuli pro rychlejší žáky, poté následovala didaktická hra a nakonec proběhlo shrnutí a zhodnocení celé hodiny, které se bohužel nepodařilo stihnout pokaždé. Příprava již obsahovala týdenní datumové rozložení pro daný předmět, téma, stránkové rozvržení v pracovním sešitě a učebnici, průběh vyučovacích hodin a poznámky v podobě připravenosti tabule či didaktických materiálních prostředků.

Shrnutí ze strany začínající paní učitelky:

V druhém čtvrtletí se již cítila začínající paní učitelka sebevědoměji ve svém učitelském počínání. Zpočátku měla velké pochybnosti o tom, zda dokáže žáky všemu správně naučit. Zhruba do prosince nedokázala začínající paní učitelka nad didaktickými prostředky přemýšlet. Výběr probíhal hlavně na základě vzhledu a vnější atraktivity pomůcek, namísto jejich smysluplnosti využití. Materiální didaktické prostředky vytvářela především pro zpestření hodin a mnohdy se stalo, že je použila pouze jednou. V lednu už byla schopná využívat pomůcky naplno s mnohočetným využitím. Přípravy rovněž povýšily na své kvalitě. Začínající paní učitelka postupně našla způsob, který vyhovuje jí i žákům. V pracovním sešitě a učebnici si vždy založila, co je zapotřebí za daný týden udělat. Postupně si začala vytvářet drobné aktivity s nižší časovou i finanční náročností, jejichž tvorba nezabere tolik času. Výhoda vytvořených prostředků navíc spočívala v mnohočetném využití i v konečných zbylých minutách hodiny. Cílem

začínající paní učitelky bylo v přípravách dodržet strukturu a zařadit alespoň jednu samostatnou činnost, ve které si děti učivo procvičí a získají známku.

4.3.5 Třetí čtvrtletí (1. 2. 2020 – 15. 4. 2020)

Počet vytvořených druhů materiálních didaktických prostředků: 2

Čas výroby: 8 hod

Vlastní investice: 0 Kč

Příprava na hodinu: 10 hod/týdně

Začínající paní učitelce se v tomto čtvrtletí osvědčily týdenní plány především z důvodu uzavření škol. Začala více do hloubky přemýšlet nad učivem. Zaměřovala se na správný a účelný způsob vysvětlení, na smysluplné aktivity vzbuzující pozornost a na dovednosti či znalosti, které by si žáci měli z výuky odnést. Distanční výuka jí něco vzala i dala. Donutila ji přemýšlet v dlouhodobých kontextech, ale neměla nejmenší tušení, jak učit kvalitně žáky na dálku. Podoba přípravy během prezenčního vyučování se v ničem nelišila. Příkládám proto ukázkou týdenní přípravy a zároveň zadání pro žáky během distanční výuky (viz Příloha C). Přípravy pro distanční výuku měly podobu týdenního zadání, ve kterém bylo nutné zadat žákům práci ze všech předmětů a zároveň upozornit na nutnost odeslání některých z úkolů k opravě. Většinou se během pátečního dne chystala na celý následující týden. V neděli bylo nutné odeslat veškeré zadání kolegyni, která byla prověřená kontrolou a zveřejněním zadání na webové stránky školy. Požadavkem bylo nezatížit žáky, ale zároveň nedopustit, aby učivo nepostupovalo dál. Velkým zlomem bylo natáčení výukových videí, ve kterých bylo možné zajistit hromadné vysvětlení látky. Velký čas jí však zabralo, než se taková videa naučila tvořit.

Shrnutí ze strany začínající paní učitelky:

Toto čtvrtletí popsala začínající paní učitelka jako plné zvrátů a nečekaných situací. Z její strany téměř neprobíhala žádná prezenční výuka z důvodu jarních prázdnin, projektových týdnů, dlouhodobé nemoci a přechodu na distanční výuku. Těžko říct, zda tato dlouhodobá indispozice nebyla odrazem stresového vytížení během prvních dvou čtvrtletí. Materiálních didaktických prostředků nebylo možné naplno využít, a tak probíhala ve volných chvílích alespoň jejich tvorba, s nadějí jejich budoucího využití v rámci prezenční výuky. Většinu svého úsilí vkládala začínající paní učitelka do hledání cest, jak provádět výuku na dálku. Vzhledem k nízkému věku žáků bylo potřeba

neopomenout pravidelné čtení a psaní. Dále bylo důležité předkládat alespoň do určité míry atraktivní úkoly, které budou pro žáky i jejich rodiče zvládnutelné. Díky výukovým videím se jí podařilo alespoň nějakým způsobem navázat kontakt s žáky. Získala jimi také jistotu, že bude nová látka předána všem rovnocenným způsobem. Nedostatečně hodnotí svou vysokoškolskou přípravu z hlediska vzdělávání žáků distanční formou. Na vysoké škole se naučila pracovat s didaktickou technikou jako je interaktivní tabule, technické hračky, tablety či různé vzdělávacích aplikace a programy. V žádném z ročníků však nezaznamenala výuku o postupech zpracování výukových videí. Velmi by ji pomohlo být na toto období připravená alespoň z tohoto pohledu. Účinná pro ni byla rovněž vazba od Mgr. Miloše Novotného, který ji upozornil na chyby ve zpracování videí či v namluveném audiu.

4.3.6 Čtvrté čtvrtletí (15. 4. 2020 – 30. 6. 2020)

Počet vytvořených druhů materiálních didaktických prostředků: 11

Čas výroby: 32, 5 hod

Vlastní investice: 482 Kč

Příprava na hodinu: 5 – 6 hod/týdně

Přípravy považovala za náročné kvůli nutnosti vyhledávání všemožných dostupných internetových zdrojů pro procvičování zadaného učiva, které by napomohly při distančním vyučování. V polovině května navíc nastoupili někteří z žáků na prezenční výuku, a tak byla začínající paní učitelka nucena vytvářet přípravy pro obě formy vzdělávání. Během distanční výuky stále pokračovala v natáčení výukových videí a tvorbě pracovních listů, které se u rodičů i žáků osvědčily. Ačkoliv nacházela již vytvořené pracovní listy, musela je vždy přetvořit na míru schopnostem žáků a navyklým způsobům procvičování. Přípravy chystala stále dopředu na celý týden během pátečního dne, aby mohlo dojít k včasné kontrole a zveřejnění. U žáků vzdělávaných prezenční formou využívala času po vyučování, kdy se snažila zadání pro distančně vzdělávané žáky přetvořit na míru schopnostem žákům ve třídě se zapojením hodného množství aktivit na podporu pozornosti. Přípravy již obsahovaly téma, cíl, stránkové rozvržení v učebnicích, dny, průběh výuky, poznámky ohledně didaktických materiálních prostředků a vyčet možných využitelných aktivit.

Shrnutí ze strany začínající paní učitelky:

Do poloviny května bylo nutné se ještě nadále vypořádávat s kompletní distanční výukou. Toto období bylo těžké nejen pro začínající paní učitelku, ale i pro rodiče žáků, na kterých nejvíce záleželo, jak se vynaložené úsilí paní učitelky ujme. Od poloviny května již došlo k rozdělení žáků, kteří navštěvovali výuku prezenčně a kteří pokračovali nadále v distanční výuce. Z toho důvodu fungovalo toto čtvrtletí z hlediska příprav a výroby didaktických prostředků ve dvou rovinách. Didaktické materiální prostředky mohli využívat pouze žáci v prezenční výuce, a to zejména samostatnou formou. Skupinovým pracím se z důvodu opatření snažila začínající paní učitelka předejít. Velmi se jí osvědčily vytvořené materiální didaktické prostředky během minulého čtvrtletí v období uzavření škol. Zejména didaktické prostředky procvičující násobilku umožňovaly manipulativní a samostatnou činnost všech žáků najednou. Vytvořené materiální didaktické prostředky již byla schopná vytvářet daleko více účelněji. Pokud už do jejich výroby vkládala hodně času, snažila se, aby měly o to vyšší variabilitu způsobů použití a další možné využití v následujících měsících až ročnících.

4.4 Doporučení od začínající paní učitelky

Příprava na prezenční vyučování

Dle zkušeností začínající paní učitelky není nutné vypisovat přípravy dopodrobna jako na praxích z vysoké školy. Práci jí velmi usnadnilo stanovení pevné struktury vyučovací hodiny daného předmětu, který byl pravidelně dodržován. Hodina povětšinou začínala zaktivizováním žáků, opakováním, zaváděním nového učiva či opakováním již naučeného, samostatnou prací a závěrečnými aktivitami za odměnu. Systém tím získala nejen ona, jako paní učitelka, ale i žáci, kteří měli přehled o náplni hodiny. Velmi podstatné pro ní bylo vytyčení hlavního cíle, který byl zmiňován na začátku vyučovací hodiny a usnadňoval hodnocení její práce i práce žáků. Přípravy, které jí nejvíce vyhovovaly, odpovídají poslední ukázce příprav (viz Příloha D). Příprava byla vytvářena pro jeden předmět na celý týden. Ve vrchní části přípravy byl zapsán předmět, datumové rozložení týdne, probírané učivo, cíl a vyznačení stránek v pracovním sešitě a učebnici, které bylo v rámci týdne potřeba stihnout, aby se dodržel stanovený tematický plán. V další části přípravy byly již popsány jednotlivé dny pomocí stručných bodů činností v hodině. U každého dne byly navíc vypsány poznámky představující přípravu tabule a didaktických prostředků. V závěru každé týdenní přípravy byly sepsané aktivity, které

mohla během týdne kdykoliv využít. Jednalo se především o aktivity, které nezaberou moc času, jsou smysluplné a nevyžadují náročnou přípravu.

Příprava na distanční vyučování

Distanční vyučování v prvotní fázi uzavření škol představoval velký zmatek pro všechny. Začínající paní učitelka hodnotí především to, co jí distanční vyučování dalo a čím ji inspirovalo do dalších let praxe. Díky distančnímu vyučování se naučila na učivo pohlížet ze širší perspektivy nejen z týdne na týden, ale i z měsíce na další následující měsíc. Dle začínající paní učitelky je velmi důležité mít povědomí o tom, co žáky čeká a co je v aktuálním období stěžejní. Díky distanční výuce se naučila také natáčet výuková videa, se kterými neměla žádnou předchozí zkušenost. Výuková videa umožnila osobnější kontakt s žáky a jednotné zavedení nového učiva. Velice kladně hodnotila program OBS studio, který je zdarma a umožňuje základní dostačující funkce pro vytvoření kvalitního výukového videa úplným začátečníkem.

Seznam webových stránek usnadňující tvorbu příprav na vyučování:

- skolakov.eu,
- zsbcupice.cz,
- MIUč+ Multimediální interaktivní učebnice s mnoha plusy,
- rvp.cz,
- dumy.cz,
- ucimesehrou.cz,
- umimecesky.cz,
- rysava.websnadno.cz.

Seznam webových stránky pro shánění materiálů a inspirace:

- logosik.cz,
- pinterest.com,
- ucitelnice.cz,
- detskestranky.cz,

- pripravy.estranky.cz.

Tvorba materiálních didaktických prostředků

Při zpětném ohlédnutí se na tvorbu didaktických materiálních prostředků vnímala začínající paní učitelka největší rozdíl v jejich využitelnosti a stráveném času výrobou. Je potřeba se nejprve naučit co nejúčelněji využívat běžně dostupné materiální didaktické prostředky v podobě didaktické techniky, vybavení třídy a především učebnic a pracovních sešitů. Až poté doporučuje začínající paní učitelka začleňování jiných forem procvičování učiva s dopomocí vytvořených materiálních prostředků. Když se učitel naučí pracovat s učebnicemi a tematickým plánem, dokáže snáze usoudit, která vytvořená pomůcka může k procvičení a upevnění učiva dopomoci a která stojí za to, aby byla vytvořena. Nemá smysl vyrábět materiální didaktické prostředky, které zaberou spoustu času s výrobou a využijí se pouze na jedno téma v jedné vyučovací hodině. Učitel by se měl naučit využívat svůj vlastní čas účelně a vytvářet pouze ty didaktické prostředky, které mu napomohou k dosažení více dílčích cílů. Co se týče demonstračních pomůcek a přehledových naučných plakátů ve třídě, i ty by se měl snažit učitel v rámci hodin využívat. Na konci školního roku si začínající paní učitelka uvědomila, že spoustu z těchto přehledů pro výuku ani nevyužila. Proto je důležité zvážit, co ve své třídě mít a proč.

Doporučení pro pregraduální přípravu učitelů 1. stupně ZŠ

Začínající paní učitelka měla ze začátku nejvíce problém s administrativou, se kterou se na vysoké škole skoro nezabývali. Velmi by ji pomohlo se během studia naučit pracovat s třídní knihou a další potřebnou administrativou včetně postupů při hodnocení žáků. Na praxích se s těmito materiály seznámila, avšak nikdy s nimi nepracovala samostatně. Další výtku měla k didaktikám předmětů na vysoké škole, při kterých by ocenila důraz na přehled učiva v jednotlivých ročnících a způsoby zavedení konkrétního učiva. Zároveň by ji pomohl předmět, který by se zabýval rétorikou, kterou učitel ocení jak v prezenčním vyučování, tak i v tvorbě výukových videí během distanční výuky. S tématem distanční výuky se na vysoké škole také bohužel nesešla, tudíž ani netušila, jak se s takovou výukou vypořádat a jak dětem nahradit běžnou výuku, aniž by nepřetížila žáky i jejich rodiče. Věří, že by mohlo být řešením naučit se tvořit výuková videa a pracovat s dětmi přes komunikační portály. Začínající paní učitelka také věří, že by mohly pomoci hodiny vedené přímo učiteli z praxe. Pokud by se mohla znovu vrátit zpátky na vysokoškolské

praxe, přestala by se soustředit na přesné časové vymezení a popsání činností, ale více by se učitelů vyptávala, proč zařazují určité aktivity, jak sestavují hodinu, jak hodnotí žáky a jak si počínají s řešením nekázně.

Uvádějí učitel / pomoc od člověka z praxe

Začínající paní učitelka na vlastní kůži pocítila velkou potřebu uvedení do praxe za dopomoci uvádějí učitele. V jejím případě začal fungovat uvádějí učitel až během druhého měsíce a ještě v nižší míře, než očekávala. Od uvádějí učitele by začínající paní učitelka potřebovala pomoc s prvopočátečním plněním administrativy a s náslechy během prvních týdnů, na základě kterých by získala kvalitní zpětnou vazbu, výtky a doporučení. Také by ji pomohla počáteční kontrola písemných příprav na hodinu, které by bylo možné s uvádějí paní učitelkou zkonzultovat. Mimo uvádějí učitele je dobré mít možnost se obrátit na nestranného člověka z praxe. Začínající paní učitelka měla tuto možnost u Mgr. Miloše Novotného, s kterým konzultovala písemné přípravy na vyučování, způsob zavádění učiva, volbu materiálních didaktických prostředků a další radosti a strasti plynoucí z celého školního roku.

5 Shrnutí a diskuse

Během celoročního pozorování začínající paní učitelky, která působila jako třídní paní učitelka 2. třídy na 1. stupni základní školy, došlo ke kompletní analýze všech využívaných a vyrobených materiálních didaktických prostředků. Tyto prostředky jsou rozčleněny dle stanovených kritérií a popsány z hlediska jejich využití. Díky pravidelným měsíčním rozhovorům, byly rovněž získávány informace vztahující se k podnětům, doporučením a zpětných vazbám začínající paní učitelky. Vzhledem k tomu, že se jedná o pozorování jednoho případu na základě rozhovorů, má tento výzkum riziko spojené s pozorováním pouze jednoho výzkumného vzorku a subjektivního zkreslení informací ze strany zvoleného případu.

Pro výuku v 2. třídě základní školy byly pravidelně využívané výukové prostory běžné třídy, výtvarné třídy, hudební třídy a tělocvičny na základě momentálně vyučovaných předmětů. V běžné třídě bylo využíváno základního vybavení v podobě úložných prostorů, lavic, stolů, židlí a tabulí magnetického a křídového typu. Z didaktické techniky byly ve třídě zastoupeny prostředky typu interaktivní tabule, CD přehrávače, keyboardu a notebooku. Celoročně bylo dále využíváno učebních pomůcek v podobě učebnic a pracovních sešitů. Veškerý tento výčet materiálních didaktických prostředků představoval základ, který byl začínající paní učitelce pro celý školní rok poskytnut a byl celoročně využíván.

Na základě měsíčních rozhovorů byla provedena analýza vytvořených materiálních didaktických prostředků se zaměřením na četnost, strávený čas výrobou a vlastní finanční investice. Pro roční shrnutí byla vytvořena tabulka představující počet vytvořených a využitých materiálních didaktických prostředků během každého měsíce, čtvrtletní součet těchto prostředků, čas strávený výrobou některých z těchto prostředků, týdenní časový přehled věnovaný písemným přípravám, vlastní finanční investice pro tvorbu materiálních didaktických prostředků a na závěr kompletní shrnutí těchto získaných dat. Mezi tento výčet materiálních didaktických prostředků nebyly zařazeny výukové prostory s vlastním zařízením, didaktická technika a učební pomůcky typu učebnice a pracovní sešity. Po sečtení získaných dat bylo zjištěno, že si začínající paní učitelka pro svou výuku během prvního školního roku své praxe vyrobila a využila 57 materiálních didaktických prostředků. Čas, který pro tvorbou některých z nich věnovala, představoval 77, 75 hodin. Vlastní vložená finanční investice byla 2 084 Kč. Včetně investic do počátečního

vybavení třídy pro plnohodnotné vykonávání učitelské profese vzrostla částka finanční investice na 4 084 Kč. Průměrný týdenní čas, strávený nad tvorbou písemných příprav pro vyučování, byl 7 hodin týdně.

měsíce	0.	9.	10.	11.	12.	1.	2.	3.	4.	5.	6.
počet	19	6	4	7	2	6	0	0	2	9.	2.
čtvrtletí	19	17			8		2		11		
výroba	19, 5 h	11, 75 h			6 h		8 h		32, 5 h		
přípravy za týden		6 – 7 h/týden			6 – 7 h/týden		10 h/týden		5 – 6 h/týden		
finance	562 Kč	165 Kč			875 Kč		0 Kč		482 Kč		
celkem	Počet: 57 ks, Čas: 77, 75 h , Finance: 2 084 Kč + 2000 Kč (počáteční investice)										

Tabulka 1 – celoroční shrnutí získaných dat

Při analýze materiálních didaktických prostředků byla zjištěna častá tvorba demonstračních, žákovských, organizačních a motivačních prostředků. Zprvu byly didaktické prostředky vytvářeny pouze pro jedno využití, s hlavním zaměřením na jejich atraktivitu. V období měsíce prosinec již docházelo k tvorbě takových materiálních didaktických prostředků, které bylo možné využít na mnoho způsobů v rámci dlouhodobějšího časového úseku. Tvorba materiálních didaktických prostředků rovněž souvisela s vývojem písemných příprav na vyučování a porozumění učivu v kontextu celého školního roku. Vzhled třídy se dle fotografií měnil pouze ve vyvěšení přehledových materiálních didaktických prostředků nebo v uspořádání lavic.

Vzhledem ke zjištěným informacím lze dojít k závěrům, že je první rok praxe začínajících učitelů velkým krokem do neznáma plný nejistoty i nadšení. Začínající učitel si vytváří spoustu materiálních didaktických prostředků, do kterých je ochoten vložit značnou část svého volného času i vlastních financí. I přes 100% nasazení začínajících učitelů však není využíváno těchto prostředků naplno, neboť se vypořádávají se spoustou nových administrativních záležitostí a nástrah, spojených s každodenním životem učitelů. Časté pracovní neschopnosti by bylo možné přikládat za vinu právě těmto stresovým nástrahám během prvního roku začínajících učitelů. Na základě pozorování jednoho případu začínajícího učitele se zaměřením na materiální didaktické prostředky, by mohly počátečním nátlakům pomoci některé změny z hlediska pregraduální přípravy budoucích učitelů a uvádění do praxe. Patří sem dlouhodobější a plnohodnotné zapojení na praxích, praktičtější výklad didaktických předmětů od učitelů z praxe, příprava na distanční vzdělávání a plnohodnotně fungující uvádějící učitel.

6 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat materiální didaktické prostředky, které si vytváří a využívá začínající učitel během prvního roku své pedagogické praxe na 1. stupni základní školy. Začínající učitel i didaktické prostředky představují dvě velká témata, která díky svému propojení představují zcela nový pohled. Tento pohled je ovlivněn především množstvím zkušeností a vypořádáním se vstupem do profese.

V teoretické části diplomové práce byla nejdříve rozebrána tato témata zvlášť. Představení tématu začínajícího učitele nejdříve předcházelo seznámení s obecným termínem učitel. Ten byl představen ze strany jeho osobnostního vývoje, náplní činností ve vyučovací hodině, pregraduální přípravě a specifiky spojenými s 1. stupněm základní školy. V návaznosti na uvedení do učitelského tématu byl již popsán začínající učitel z pohledu písemných příprav na hodinu a problematikou spojenou se začleňováním do praxe. Druhé hlavní téma materiálních didaktických prostředků bylo rovněž uvedeno až po základním seznámení se s didaktickými prostředky, jejich využíváním a členěním. V souladu s tímto členěním se už další pozornost věnovala pouze materiálním didaktickým prostředkům. Pro lepší představu bylo využito několika klasifikací autorů a jejich pohled na materiální didaktické prostředky. Téma se dále blíže zabíralo dvěma z hlavních skupin materiálních didaktických prostředků – učebním pomůckám a didaktické technice. Na závěr byla představena materiální vybavenost škol, která rovněž souvisí jak se snadným začleněním začínajícího učitele, tak i s nabídkou materiálních didaktických prostředků pro výuku.

Ve výzkumné části šlo již o propojení těchto dvou témat do kontextu. Pro výzkum bylo zvoleno celoroční pozorování na základě pravidelných měsíčních rozhovorů. Pro výzkum byla zvolena případová studie přibližující vypořádávání začínajícího učitele s výrobou a využíváním materiálních didaktických prostředků. Jako výzkumný vzorek byla vybrána začínající paní učitelka 1. stupně základní školy. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit časovou a finanční náročnost vytvořených materiálních didaktických prostředků. Dále šlo o popis těchto materiálních didaktických prostředků a rozčlenění dle předem stanovených kritérií. V souladu s okolními získanými informacemi začínající paní učitelky byla v závěru uvedena doporučení a zpětná vazba začínajícího učitele.

7 Seznam použité literatury

1. BENDL, Stanislav & Anna, Kuchárská (ed.) et al. (2008). *Kapitoly ze školní pedagogiky a školní psychologie: skripta pro studenty vykonávající pedagogickou praxi*. Praha: Univerzita Karlova Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-366-5.
2. BURDOVÁ, Eva, et al. (2019) *Začínající učitel*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání. ISBN 978-80-7578-012-6.
3. ČESKO. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ze dne 24. 9. 2004 . In: *Zákony pro lidi: Sbírka zákonů [online]*. [Cit. 2020-11-28]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563?text=563%2F2004> .
4. DISMAN, Miroslav (2000). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum. ISBN: 978-80-246-0139-7.
5. Distanční frustrace (2020). In: *Tajný Učitel [online]*. 22. 10. 2020 [cit.2020-11-13]. Dostupné z: <https://tajnyucitel.wordpress.com/2020/10/21/distanzni-frustrace/>
6. Distanční výuka (2020). In: Youtube [online]. 4. 11. 2020 [2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=UddR5PkDVfI>.
7. HEJZLAROVÁ, Miriam (2020). Distanční výuka – JARO 2020. In: *Učitelnice [online]*. 15. 3. 2020 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.ucitelnice.cz/blog/distanzni-vyuka-jaro-2020>
8. HEJZLAROVÁ, Miriam (2020). *Distanční výuka – PODZIM 2020*. In: *Učitelnice [online]*. 27. 10. 2020 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.ucitelnice.cz/blog/distanzni-vyuka-podzim-2020>
9. JANIŠ, Kamil (2010). *Obecná didaktika: vybraná témata*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-047-4
10. KALHOUS, Zdeněk & Otto, OBST et al. (2002). *Školní didaktika*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-253-X
11. KOLÁŘ, Zdeněk, et al. (2012). *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3710-2.
12. KOMENSKÝ, J. A. (1977). *Analytická didaktika*. Praha: SPN.
13. KRATOCHVÍLOVÁ, Jana (2013). *Inkluzivní vzdělávání v české primární škole: teorie, praxe, výzkum*. Brno: Masarykova Univerzita v Brně. ISBN 978-80-210-6527-7.
14. LUKÁŠOVÁ, Hana (2010). *Kvalita života dětí a didaktika*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-784-8.

15. Materiální, personální, hygienické, organizační a jiné podmínky pro uskutečňování RVP ZV [online]. In: Metodický portál RVP. 2. 1. 2016 [Cit. 2020-11-28]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10849>.
16. MEŠKOVÁ, Marta (2012). *Motivace žáků efektivní komunikací: [praktická příručka pro učitele]*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0198-4.
17. *Metodické doporučení pro vzdělávání distančním způsobem* [online]. 23. 9. 2020 [cit. 2020-11-17]. Praha: MŠMT. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/53906_1_1/
18. NÁLEPOVÁ, Jana (2019). *Začínající učitel*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání. ISBN 978-80-7578-012-6.
19. NELEŠOVSKÁ, Alena & SPÁČILOVÁ, Hana (2005). *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1236-5.
20. PADRÓN, Carmen et al. (2005). In: *The collaborative development of didactic materials* [online]. 12/2005 [cit. 2020-11-21]. Madrid: Universidad Carlos III de Madrid. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Juan_Manuel_Dodero/publication/215525018_The_collaborative_development_of_didactic_materials/links/54896fc90cf2ef344791a69f/The-collaborative-development-of-didactic-materials.pdf
21. PAVLAS, Tomáš et al. (2020). In: *Vzdělávání na dálku v základních a středních školách: Tematická zpráva* [online]. 5/2020 [cit. 2020-11-19]. Praha: Česká školní inspekce. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el_publicace/Tematick%c3%a9%20zpr%c3%a1vy/Vzdelavani-na-dalku-v-ZS-a-SS-Tematicka-zprava.pdf
22. PAŘÍZEK, Vlastimil (1988). *Učitel a jeho povolání*. Praha: SPN. 124 s.
23. PETTY, Geoffrey (1996). *Moderní vyučování*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-681-0.
24. PODLAHOVÁ, Libuše (2004). *První kroky učitele*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-474-8.
25. PRŮCHA, Jan (2017). *Moderní pedagogika – 6., aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1228-7.
26. PRŮCHA, Jan et al. (2009). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-546-2.
27. PRŮCHA, Jan (2002). *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-621-7.
28. PRŮCHA, Jan & Eliška, WALTEROVÁ & Jiří, MAREŠ (2001). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-579-2.

29. PRŮCHA, Jan & Eliška, WALTEROVÁ & Jiří, MAREŠ (2013). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
30. RAMBOUSEK, Vladimír (2014). *Materiální didaktické prostředky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-664-2.
31. RYS, Slavomír (1979). *Příprava učitele na vzdělávání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 115 s.
32. SKALKOVÁ, Jarmila (2007). *Obecná didaktika – 2., rozšířené a aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1821-7.
33. SLAVÍK, Milan & Jiří, HUSA & Ivan, MILLER (2007). *Materiální didaktické prostředky a technologie jejich využívání*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze. ISBN 978-80-213-1705-5
34. ŠIMONÍK, Oldřich (1994). *Začínající učitel*. Brno: Masarykova Univerzita Brno. ISBN 80-210-0944-6.
35. Učitelství pro 1. stupeň základních škol (2020). In: *Univerzita Hradec Králové Pedagogická fakulta* [online]. Hradec Králové: UHK. [Cit. 2020-11-10]. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/cs/pedagogicka-fakulta/prijimaci-zkousky/studijni-programy/ucitelstvi-pro-1.-studen-zakladnich-skol-7>
36. VÍTEČKOVÁ, Miluše (2018). *Začínající učitel: jeho potřeby a uvádění do praxe*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-269-7.
37. WIEGEROVÁ, Adriana a kol. (2012). *Self-efficacy (osobně vnímaná zdatnosť v edukačných súvislostiach)*. Bratislava: SPN – Mladé letá. ISBN 978-80-10-02355-4.
38. WONG, Harry & Wong, Rosemary(2009). *The first days of school: how to be an effective teacher. New 5th edition*. Mountain view: Harry K. Wong Publications. ISBN 978-0-9764233-8-6.

8 Seznam příloh

Materiálních didaktické prostředky

Příloha 1 – Cesta do lesa poznání

Příloha 2 – rozpis služeb

Příloha 3 – magnetická stovková tabule

Příloha 4 – pomocníček

Příloha 5 – listy na poznávání listnatých stromů

Příloha 6 – já mám, kdo má

Příloha 7 – přehled samohlásek a souhlásek

Příloha 8 – domečky a míče na tvrdé a měkké souhlásky

Příloha 9 – hlasovací karty AMOS podporující formativní hodnocení

Příloha 10 – lapbook

Vzhled třídy

Příloha I – předaná třída

Příloha II – třída v září

Příloha III – třída v říjnu

Příloha IV – třída v listopadu

Příloha V – třída v prosinci

Příloha VI – třída v lednu

Příloha VII – třída v květnu

Příloha VIII – třída v červnu

Písemné přípravy

Příloha A – písemná příprava 1. čtvrtletí

Příloha B – písemná příprava 2. čtvrtletí

Příloha C – písemná příprava 3. čtvrtletí

Příloha D – písemná příprava 4. čtvrtletí

Příloha 3 – magnetická stovková tabule

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Příloha 4 – pomocníček

A a		Aa	Ň ň		Ňň
B b		Bb	O o		Oo
C c		Cc	P p		Pp
Č č		Čč	Q q		Qq
D d		Dd	R r		Rr
Ď ě		Ďď	Ř ř		Řř
E e		Ee	S s		Ss
F f		Ff	Š š		Šš
G g		Gg	T t		Tt
H h		Hh	Ť ť		Ťť
CH ch		Chch	U u		Uu
I i		Ii	V v		Vv
J j		Jj	W w		Ww
K k		Kk	X x		Xx
L l		Ll	Y y		Yy
M m		Mm	Z z		Zz
N n		Nn	Ž ž		Žž

Autor © Mgr. Tereza Chaloupková, www.motiv-chaloupka.cz

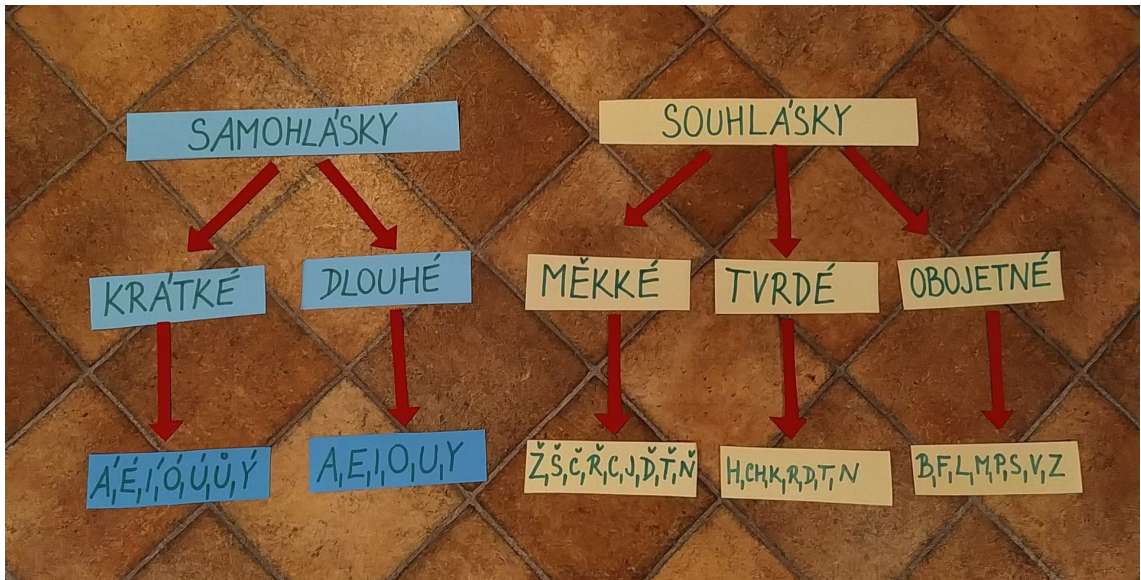
Příloha 5 – listy na poznávání listnatých stromů

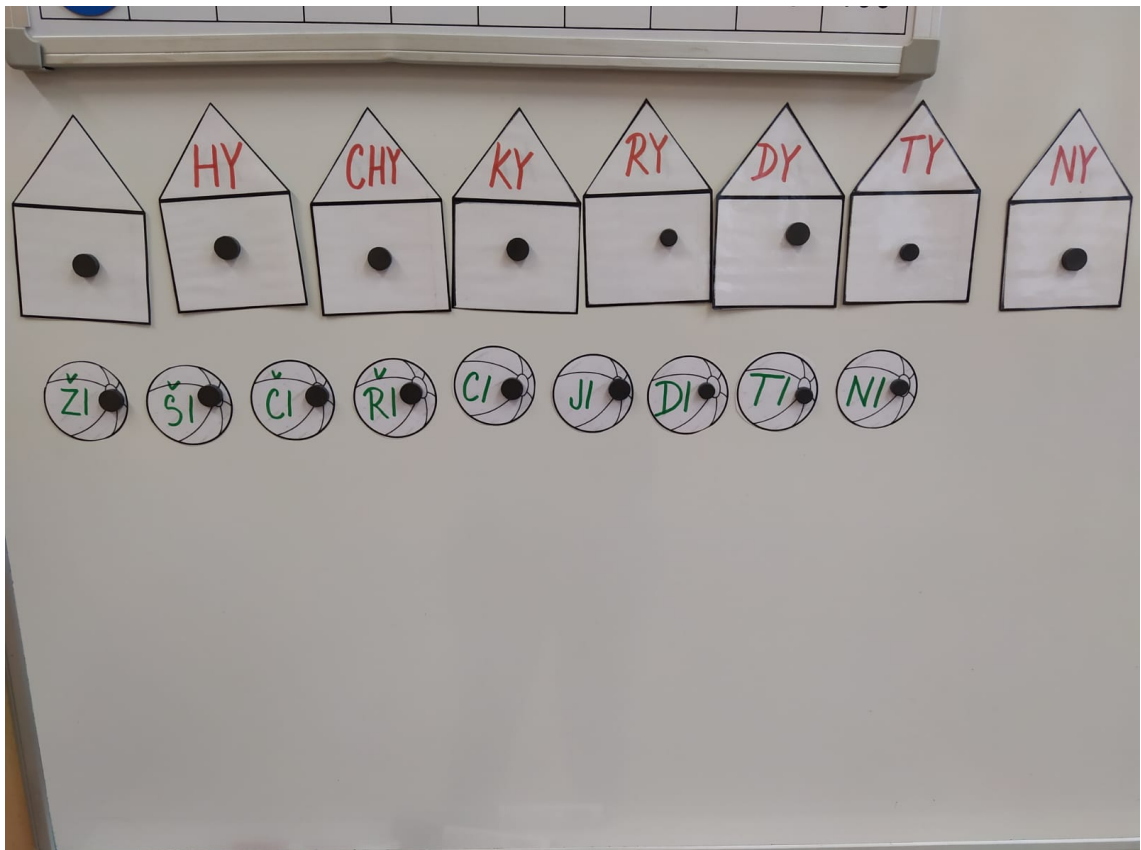
Příloha 6 – já mám, kdo má

Příloha 7 – přehled samohlásek a souhlásek

Příloha 8 – domečky a míče na tvrdé a měkké souhlásky

Příloha 9 – Hlasovací karty AMOS podporující formativní hodnocení

Příloha 10 – lapbook

Příloha I – předaná třída

Příloha II – třída v září

Příloha III – třída v říjnu

Příloha IV – třída v listopadu

Příloha V – třída v prosinci

Příloha VI – třída v lednu

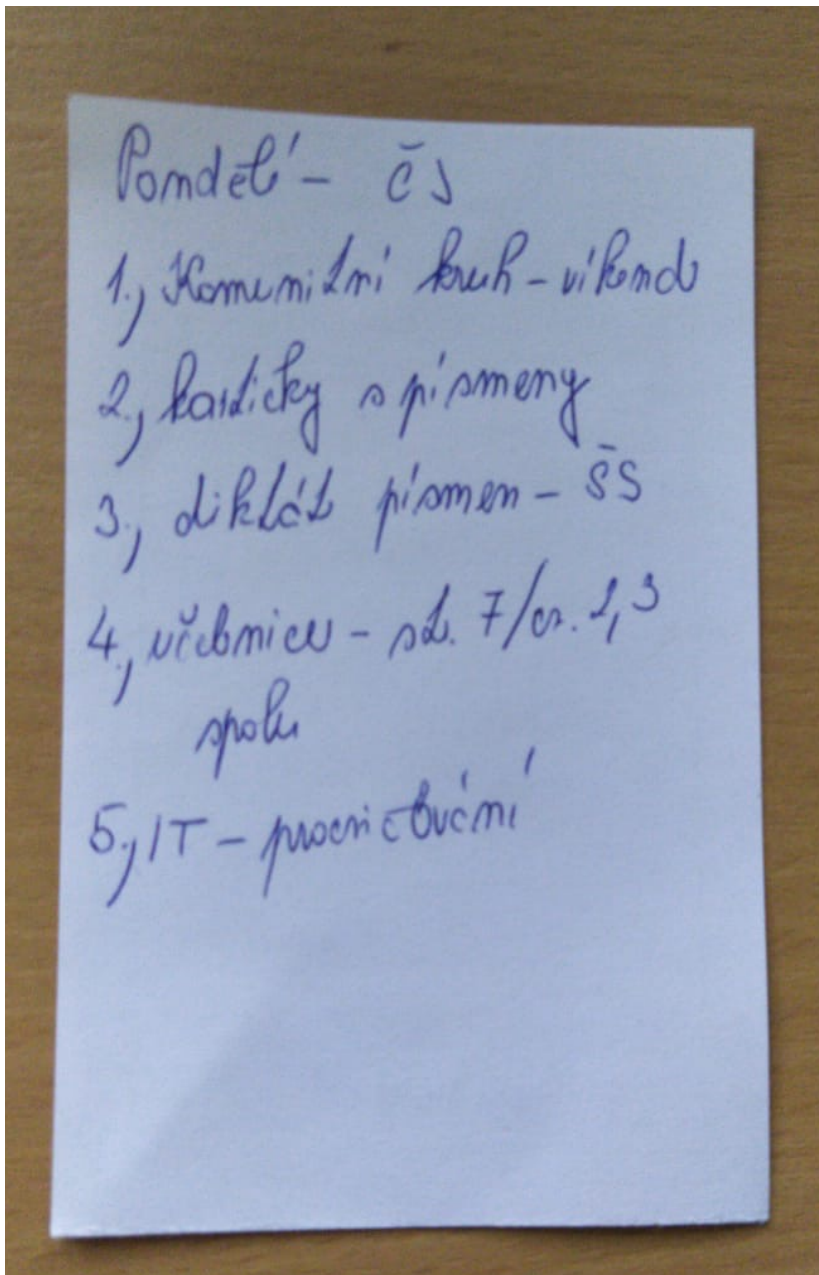
Příloha VII – třída v květnu

Příloha VIII – třída v červnu

Příloha A – písemná příprava 1. čtvrtletí

Příloha B – písemná příprava 2. čtvrtletí

LEDEN		
ČJ - PS - do sd. 50, učivo: kniže a mluví souhlásky		
AKTIVITY: knižky - knižní, knižní; mozeč tabulky, vymýšlení slov		
DATUM	PŘÍPRAVA	POZNÁTKY
6.1. OPAKOVÁNÍ abeceda	<ol style="list-style-type: none"> 1) abeceda - písmena 2) knižky - knižní abeceda 3) SKUPINKOVKA → knižní slova abecedy → → započít do SS 4) přepis z tabule 5) IT → knižní abecedy 	<p>knižky s písmeny</p> <p>skupinkovka</p>
7.1. OPAKOVÁNÍ u, ů, ú	<ol style="list-style-type: none"> 1) vložky u, ů 2) vymýšlení slov → mozeč tabulky 3) knižní na tabuli → 1/2 do SS 1/2 spolu 4) knižní → knižní slova 5) IT 	<p>knižky</p> <p>+ knižní na tabuli</p> <p>- l, n, r, s, k, ...</p>
8.1. TVRDE SOUHL.	<ol style="list-style-type: none"> 1) opakování + knižky (u, ů) 2) knižky 3) PS - 41/1,2 4) písmenka 	
9.1. TVRDE SOUHL.	<ol style="list-style-type: none"> 1) písmenka 2) knižní sd. 21/1,2 3) PS - 41/3 4) IT 	
10.1. SLOH přísluší	<ol style="list-style-type: none"> 1) knižní → přísluší 2) co to je přísluší + 1 vysvětl. 3) rozděl přísluší do skupinek → vymýšlení co znamená? 4) PS - 40/1 5) PS - 40/2 - DV 	

Příloha C – písemná příprava 3. čtvrtletí

Krásný dobrý den,

doufám, že jste si ve zdraví užili hezké velikonoční svátky. A co nás tento týden čeká? V českém jazyce jsem si pro vás připravila krátké video, kde si společně vysvětlíme nové učivo (párové souhlásky). Párové souhlásky si procvičíte v pracovním sešitě. V matematice nás čeká násobilka 4. V prvouce si přečtete o jaru. A ve čtení se vrátíme zpátky ke Kryšpínovi. Jelikož nás čeká spoustu nové práce, nedostanete tento týden žádný pracovní list. ☺

Ještě jednou prosím, ti z Vás, kteří mi ještě nezaslali úkoly, aby tak tento týden učinili, děkuji. ☺

Zdraví Vaše paní učitelka

Kontakty na mě:

mobil:

e-mail:

Český jazyk

Video (vysvětlení nového učiva) →

Pracovní sešit - str. 59 a str. 61 (obojí prosím vyfotit a poslat **na e-mail**)

Procvičování pravopisu – str. 13/oba sloupečky (opakování tvrdých a měkkých souhlásek)

Čtení

Čtení s porozuměním **Kocour Kryšpín** a svět knih – str. **48-49** přečíst

Čítanka – str. **95**/ přečíst

Písanka – str. **17 a 18** (písanku mi prosím vyfoťte a pošlete **na e-mail**)

Matematika

Začneme násobilku 4

Pracovní sešit – str. **16 a 17** (prosím také vyfotit a poslat **na e-mail**)

Prvouka

Pracovní sešit – str. **46 a 47** (také prosím o zaslání **na e-mail**)

Matematika – kartičky na násobilku 4

- Kartičky si zamíchej a hledej správné dvojice – k příkladu hledáš správný výsledek

1 · 4	2 · 4	3 · 4	4 · 4
5 · 4	6 · 4	7 · 4	8 · 4
9 · 4	10 · 4	4	8
12	16	20	24
28	32	36	40

Příloha D – písemná příprava 3. čtvrtletí

matematika (1.6. – 5.6.)

Učivo: opakování ~~aritm.~~ 4, geometrie

Prac. sešit: str. 10 – 18

Počítáček: str. 10 – 11

Cíle: vyjmenovat řády máš 4
 členy 4 (příkled + výz)
~~členy 4 (výz + příkledy)~~

DEK/VĚVO	PRŮBĚH HODINŮ	POZNÁMKY
Po	1, opakování mčs. 2, 3 – řada + uličk. příkledy 2, video → využití mčs. 4 + řadov 3, ŠS → zahrát řadu + příkledy 5, IT – řadov 4, PS → 16/12, 3	přípauč tabul + licho
Út	1, opáček + příkledy 2, 3 2, mčs. 4 – opáček + IT učení 3, PS – 10/4, 5, 6 4, Pexeso – hraji eu	Pelím – P příkledy DČ: pří. str. 10/ 2 sloup.
St	1, bingo → členy, členy 2, řady mčs. 4 + IT (uličkové příkledy) 3, PS – 17/7, 8, 9 (SPOLU) 4, PS – 17/10 (samostatné příkledy) 5, IT	přípauč uličkové mčs. 4
Čt	1, opáček → kartičky 2, PS – ŠS → příkledy – sam. práce 3, IT – učení 4, Počítáček – str. 10/3. d., str. 11/1. d.	DČ: pří. str. 11/2 sloup.
Pá geometrie	1, opakování pojmu bod, přímka, úsečka 2, geometrický útvar 3, ŠS → spol. vyjmenování přímk 4, video → připomenutí proč je přímka 5, samostatné příkledy → ŠS	

Aktivizy v hodinách: kartičky, bingo, boj, pexeso
 + odkazy: online učení, cz, učebnice online, školkov. eu